

مطالعه تطبیقی نظام پارلمانی انگلستان؛ توصیه‌هایی برای مجلس شورای اسلامی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاریخ انتشار:

۱۴۰۵/۳/۲۰

شماره مسلسل:

۲۱۶۰۲

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

عنوان گزارش:

مطالعه تطبیقی نظام پارلمانی انگلستان؛ توصیه‌هایی برای مجلس شورای اسلامی

نوع گزارش: طرح / لایحه راهبردی نظارتی پیش‌نویس قانونی

نام دفتر:

مطالعات بنیادین حکمرانی (گروه الگوها و ابزارهای حکمرانی)

تهیه و تدوین:

مهدیه اعتمادی

مدیر مطالعه:

حیدر نجفی رستاقی

ناظر علمی:

مهدی عبدالحمید

اظهار نظر کنندگان:

امین پژمان (دفتر مطالعات حقوقی)، روح‌الله مکارم (دفتر مطالعات حقوقی)،
نسترن پیرکفاش (دفتر مطالعات مدیریت)

ناظر علمی خارج از مرکز:

مسعود بنافی (عضو هیئت علمی دانشگاه تهران)

همکار:

ابوالفضل احسان‌فر (گروه الگوها و ابزارهای حکمرانی)

گرافیک و صفحه آرایی:

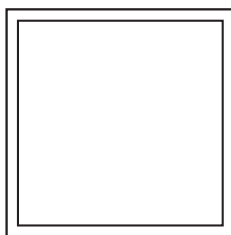
سیده فاطمه ابوطالبی
علیرضا مقدم

واژه‌های کلیدی:

۱. پارلمان انگلستان
۲. حکمرانی
۳. قانونگذاری

تاریخ شروع مطالعه:

۱۴۰۳/۰۴/۱۸

فهرست مطالب

۷	چکیده.....
۸	خلاصه مدیریتی.....
۱۰	۱. مقدمه.....
۱۰	۲. پیشینه.....
۱۰	۳-۱. سوابق مطالعاتی در مرکز.....
۱۱	۳. مروری بر تاریخچه حکومت و کارکردهای کلی پارلمان انگلستان.....
۱۱	۳-۱. حکومت انگلستان.....
۱۱	۳-۲. ساختار کلی حکومت انگلستان.....
۱۲	۳-۳. قانونگذاری.....
۱۳	۳-۴. شناسایی و معرفی ساختار نهادی پارلمان انگلستان.....
۱۴	۳-۵. مجلس عوام.....
۱۵	۳-۶. مجلس اعیان.....
۱۶	۴. فرایندهای قانونگذاری و نظارت در پارلمان انگلستان.....
۱۶	۴-۱. تصمیم به قانونگذاری.....
۱۶	۴-۲. تهیه لایحه.....
۱۷	۴-۳. جلسه معرفی.....
۱۸	۴-۴. قرائت نخست.....
۱۸	۴-۵. قرائت دوم.....
۱۹	۴-۶. مرحله کمیته.....
۱۹	۴-۷. مرحله گزارش.....
۲۰	۴-۸. قرائت سوم.....
۲۰	۴-۹. مراحل بعدی.....
۲۱	۴-۱۰. موافقت سلطنتی.....
۲۱	۵. شناسایی سازوکارها و رویکردها و ابزارهای نوآورانه در پارلمان انگلستان.....
۲۱	۵-۱. کابینه در سایه.....
۲۲	۵-۲. شفافیت آرا.....
۲۳	۵-۳. نظارت بر مجلس.....
۲۵	۵-۴. پارلمان دیجیتالی.....

۲۶	۶. الگوی کلی انتخابات پارلمانی در انگلستان
۲۶-۱	۶-۱. زنان در مجلس انگلستان
۲۷-۲	۶-۲. تلویزیون پارلمان
۲۸-۳	۶-۳. سؤالات شفاهی
۲۸-۴	۶-۴. تارنمای گزارش رسمی مذاکرات پارلمانی
۲۹-۵	۶-۵. مناظره‌ها در (تالار وست مینستر - مجلس عوام - مجلس اعیان)
۲۹-۶	۶-۶. خدمات پژوهشی مجلس
۳۰-۷	۶-۷. دفتر علم و فناوری پارلمان
۳۱-۸	۶-۸. سفرهای پارلمانی
۳۱-۷	۷. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۳۴	منابع و مآخذ

فهرست شکل‌ها

۱۱	شکل ۱. شمای کلی از ساختار سیاسی و روابط قوا در انگلستان
۱۳	شکل ۲. ساختار کلی پارلمان انگلستان
۱۴	شکل ۳. ساختار کلی پارلمان انگلستان در نسبت با پادشاه
۲۰	شکل ۴. جزئیات فرایند قانونگذاری در پارلمان انگلستان
۲۲	شکل ۵. ساختار کلی کابینه در سایه در انگلستان
۲۳	شکل ۶. ساختار کلی نظارت در پارلمان انگلستان
۲۷	شکل ۷. تصویری از تلویزیون اینترنتی پارلمان انگلستان
۲۸	شکل ۸. تصویری از درگاه سؤالات پارلمان انگلستان
۲۹	شکل ۹. پایگاه انتشار مذاکرات پارلمانی انگلستان
۳۰	شکل ۱۰. خدمات پژوهشی پارلمان اروپا
۳۱	شکل ۱۱. بخش‌های مربوط به دفتر علم و فناوری پارلمان انگلستان

فهرست جداول

۱۰	جدول ۱. مقالات/گزارش‌های بررسی شده
۱۸	جدول ۲. مراحل قانونگذاری در پارلمان انگلستان

مطالعه تطبیقی نظام پارلمانی انگلستان؛ توصیه‌هایی برای مجلس شورای اسلامی

Doi: [10.22034/mrc.report.21602](https://doi.org/10.22034/mrc.report.21602)

چکیده

نظام پارلمانی انگلستان به دلیل برخورداری از ساختاری تکاملی و پیوند نهادینه با ساختار حکومتی، همواره از موضوعات کلیدی و مورد توجه در حوزه مطالعات پارلمانی به شمار می‌رود. نهاد قانونگذاری در این کشور متشکل از دو رکن اساسی «مجلس عوام» و «مجلس اعیان» است که دوشادوش یکدیگر وظایف خطیر تقنین، نظارت بر عملکرد قوه مجریه و بررسی مسائل جاری کشور را بر عهده دارند. تعامل روشمند این دو تالار، در عمل یک نظام کارآمد از کنترل و موازنه قدرت را در ساختار سیاسی انگلستان پدید آورده است. پژوهش حاضر با رویکردی موردکاوانه، فراتر از واکاوی ساختار سنتی حکمرانی و فرایندهای تقنینی، به بررسی دقیق ابزارها و رویکردهای نوآورانه در این نهاد می‌پردازد. در همین راستا، تجربیات نوین پارلمان انگلستان نظیر «سند راهبردی ۲۰۲۷ پارلمان دیجیتال»، «سازوکارهای ارتقای شفافیت آرا»، نهادسازی‌های نظارتی و سایر ظرفیت‌های پشتیبانی علمی مورد تحلیل قرار گرفته است. در نهایت، هدف غایی این مطالعه تطبیقی، استخراج رهیافت‌های سیاستی و ارائه توصیه‌هایی راهبردی جهت ایده‌یابی، بومی‌سازی و ارتقای کارآمدی فرایندها در «مجلس شورای اسلامی» است.

■ بیان/شرح مسئله

پارلمان انگلستان به‌عنوان عالی‌ترین نهاد قانونگذاری این کشور، از دو مجلس متمایز «عوام» و «اعیان» تشکیل یافته است. مجلس عوام دربرگیرنده ۶۵۰ نماینده است که هر پنج سال یک بار از طریق انتخابات و با آرای مستقیم مردم، جهت نمایندگی از منافع و دغدغه‌های شهروندان برگزیده می‌شوند. در نقطه مقابل، مجلس اعیان متشکل از روحانیون بلندپایه و لردها بوده و اعضای آن عموماً توسط مردم انتخاب نمی‌گردند. نمایندگان مجلس عوام رسالت بررسی و پیشنهاد قوانین جدید را بر عهده داشته و قادرند سیاست‌های دولت را از طریق طرح پرسش از وزرا در صحن علنی مجلس و یا در قالب کمیته‌های تخصصی، مورد نقد و ارزیابی دقیق قرار دهند. از منظر مدیریتی، راهبری مجلس عوام بر عهده گروهی از نمایندگان تحت عنوان «کمیسیون مجلس عوام» قرار دارد، حال آنکه اداره امور روزمره این نهاد به مقامات ارشد هیئت اجرایی مجلس عوام واگذار شده است.

از سال ۱۸۰۱ میلادی و شکل‌گیری مجلس عوام با ساختار کنونی، پیکربندی روابط قوا در نظام سیاسی انگلستان - به‌ویژه تعاملات قوه مقننه (پارلمان) با قوه مجریه (به ریاست نخست‌وزیر) و سازوکارهای عملیاتی حاکم بر آنها - همواره موضوعی درخور تأمل و مذاقه عمیق برای پژوهشگران این حوزه بوده است. در این میان، ارتباط و نظارت مجلس اعیان (لردها) و همچنین نقش‌آفرینی «دولت سایه» در فرایند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری، از وجوه کمتر آشکار اما بسیار مؤثر در سپهر سیاست انگلستان به شمار می‌رود. بر این اساس، کارکردهای بنیادین پارلمان، نقش آن در فضای سیاسی این کشور و چگونگی تنظیم روابط آن با دولت، مقام سلطنت و مجالس مقننه تفویضی، در مؤلفه‌های کلیدی متعددی تبلور می‌یابد؛ رسالت‌هایی که شامل موارد زیر است:

● پایش و بررسی عملکرد دولت؛

● وضع قوانین؛

● مناظرات سیاسی؛

● بررسی و تصویب هزینه‌ها و مالیات‌های دولتی؛

● ارتباط با سایر نهادهای حاکمیتی.

در مقطع کنونی، پارلمان انگلستان فارغ از تلاش‌ها و اهتمام مستمر خود جهت حفظ ساختار سنتی و اصالت تاریخی‌اش، در تکاپوی به روز کردن و دیجیتالی‌نمودن فرایندهای خویش نیز هست. با این وجود، چگونگی عملکرد این ساختار دیرینه و شیوه مدیریت چالش‌های نوپدید در عصر حاضر، موضوع و محور اصلی بررسی‌ها در این گزارش را تشکیل می‌دهد. از این‌رو، برای درک دقیق این تحولات و استخراج درس‌آموخته‌های سیاستی از رویکردهای نوین پارلمان انگلستان، تبیین و شناخت عمیق ساختارها و سازوکارهای سنتی این نهاد در وهله نخست، به‌عنوان پیش‌نیاز ورود به حل مسئله، امری اجتناب‌ناپذیر خواهد بود.

■ نقطه‌نظرات / یافته‌های کلیدی

در این پژوهش، افزون بر واکاوی ساختاری پارلمان انگلستان در ابعادی چون فرایند قانونگذاری و کارویژه‌های مجلس اعیان و تحلیل الگوی حکمرانی در این نظام، به راهبردهای نوین پارلمانی از جمله «سند راهبردی ۲۰۲۷: پارلمان دیجیتال» و نیز مدل شفافیت‌سنجی آرای نمایندگان مجلس عوام پرداخته شده است. شایان ذکر است که به دلیل پیوند نهادینه و تنگاتنگ قوه مقننه و مجریه در بخشی از پژوهش توضیحاتی اجمالی درباره ساختار دولت ارائه گردیده است؛ چراکه نخست‌وزیر به‌عنوان رئیس قوه مجریه، به‌طور مستقیم از درون پارلمان و از میان اعضای حزب حائز اکثریت در مجلس عوام برگزیده می‌شود و در عمل، رهبر

حزب پیروز در انتخابات عمومی، مقام نخست‌وزیری را عهده‌دار می‌گردد.

مجلس عوام انگلستان متشکل از ۶۵۰ نماینده است که فرایند انتخاب آنان از طریق یک انتخابات یک‌مرحله‌ای صورت می‌پذیرد. در این سازوکار، احزاب سیاسی نامزدهای مورد نظر خود را در هر یک از حوزه‌های انتخابیه معرفی و حمایت می‌کنند؛ به‌نحوی که نامزد حائز «اکثریت نسبی آرا» در هر حوزه، مستقیماً به مجلس عوام راه می‌یابد. البته امکان نامزدی اشخاص به‌صورت مستقل و خارج از سازوکار حزبی نیز در این نظام انتخاباتی پیش‌بینی شده است. پس از تعیین ترکیب مجلس، شخصیتی که بتواند اعتماد اکثریت نمایندگان مجلس عوام را جلب نماید (که غالباً از میان حزب یا ائتلاف دارای بیشترین کرسی‌های پارلمانی است)، به‌عنوان نخست‌وزیر و رئیس دولت مأمور تشکیل کابینه می‌گردد.

■ پیشنهاد راهکار تقنینی، نظارتی یا سیاستی

بر اساس بررسی کارکردهای پارلمان انگلستان، ایده‌های زیر جهت بررسی و مذاقه بیشتر استخراج و پیشنهاد می‌گردد:

- تنقیح مراحل و فرایندهای قانونگذاری به صورت آیین‌نامه و دستورالعمل تخصصی مبتنی بر ظرفیت‌های فناورانه و هوشمندسازی؛
- تعیین مأموران و بازرسان ویژه پارلمانی جهت فعالیت‌های نظارتی خاص؛
- تشکیل «کمیته استانداردهای پارلمان» در راستای نظارت بر رفتار و استانداردهای نمایندگان پارلمان؛
- تدوین برنامه تحول هوشمندسازی و رقومی سازی پارلمان؛
- طرح‌ریزی فرایندهای رقومی سهل‌الوصول جهت بهره‌وری از نظرات منتقدین (عموم مردم و نخبگان)؛
- ایجاد زیرساخت‌های فنی در راستای شکل‌گیری تلویزیون پارلمانی؛
- ایجاد درگاه پویا و تعاملی گزارش‌های مذاکرات پارلمانی؛
- توسعه و تقویت سازوکارهای معطوف به شفافیت پارلمانی به صورت برخط و مداوم هم‌زمان با برگزاری جلسه؛
- برگزاری برخط جلسات استماع به صورتی که عموم مردم امکان مشاهده جلسات؛
- اهتمام در استفاده حداکثری از روش‌های جدید و فناوری‌های نوپهور در فرایندهای پارلمانی؛
- ایجاد مرکز تحقیق و تبادل دانش با هدف انتقال شواهد و داده‌های مرتبط با فرایند قانونگذاری و نظارت؛
- ایجاد سازوکارهای معطوف به ارزیابی سریع شواهد در مرکز پژوهشی وابسته به پارلمان؛
- ایجاد سازوکارهای معطوف به آینده‌پژوهی در جهت ارتقای مشاوره سیاستی به پارلمان؛
- تعریف و اعطای کمک‌هزینه‌های پژوهشی و تسهیل پیوستن محققان به دوره‌های تخصصی خط‌مشی‌گذاری پارلمانی؛
- برگزاری بازدیدهای پارلمانی برای اқشار مختلف جامعه با هدف آشناسازی با فرایندهای پارلمان برای عامه مردم؛
- توسعه فعالیت‌ها و همکاری‌ها با مجالس قانونگذاری در سراسر جهان برای تقویت درس‌آموزی علمی جهانی؛
- توجه ویژه به مقوله خانواده نمایندگان و کارکنان پارلمان؛
- توجه ویژه به نقش زنان در اثربخشی پارلمانی در سطوح مختلف (نقش‌آفرینی مؤثر نمایندگان زن، تقویت مشاوره سیاستی زنان در امور پارلمانی، توانمندسازی کارکنان اداری زن و ...)
- دسترسی به آثار مکتوب و نسخه‌های دیجیتال، مقالات مجلات، مواد قانونی، روزنامه‌ها، نشریات پارلمانی، و منابع برخط تخصصی برای اعضای مجلس ضمن آموزش و پشتیبانی؛
- آموزش محققان پارلمانی و به اشتراک گذاشتن فرصت‌های تعامل، تبادل اطلاعات و تخصص بین محققان و پارلمان.

۱. مقدمه

با توجه به نظام سیاسی و ساختار حکومتی انگلستان، بررسی ساختار پارلمان این کشور، شیوه قانونگذاری، فرایند تصویب لوایح و نیز روابط نهادی در چارچوب حکومت، از دیرباز مورد توجه پژوهشگران حوزه مطالعات پارلمانی قرار داشته است. قانون اساسی انگلستان ناظر بر تنظیم رابطه میان دولت و مردم و تبیین کارکرد قوای مقننه، مجریه و قضائیه است. برخلاف بسیاری از کشورها، انگلستان فاقد یک سند مکتوب و واحد به‌عنوان قانون اساسی بوده و از این‌رو از آن با عنوان قانون اساسی «نانوشته» یاد می‌شود. بخش عمده اصول و قواعد قانون اساسی این کشور از منابعی همچون اسناد اساسنامه‌ای، رویه‌های قضایی، دستورالعمل‌ها و عرف‌های اداری، و نیز معاهدات استخراج شده است. در این پژوهش، با توجه به ملاحظات یادشده، فرایند قانونگذاری و سازوکارهای نظارت بر آن، همچنین رابطه میان پارلمان، دولت و نظام پادشاهی در چارچوب کلان حکمرانی انگلستان مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد.

۲. پیشینه

۲-۱. سوابق مطالعاتی در مرکز

مرکز پژوهش‌های مجلس در سالیان اخیر در بحث پارلمان انگلستان پژوهش‌های مختلفی را انجام داده است که به صورت خلاصه می‌توان در این جدول اشاره کرد.

جدول ۱. مقالات / گزارش‌های بررسی شده

موضوع	نام مقالات - گزارش‌ها
در این مقاله بحث نظارت پارلمان بر قوه مجریه و همچنین فرایند نظارت پارلمان بر نمایندگان مجلس بررسی شد. نظارت در سطح قانونگذاری نیز بررسی شده است.	نظارت پارلمان بر قوه مجریه (۲) مطالعه موردی انگلیس، آمریکا، فرانسه، ایتالیا، آلمان و جمهوری اسلامی ایران [۱]
در سال ۲۰۱۷ مجلس اعیان انگلستان اقدام به تشکیل «کمیته برگزیده هوش مصنوعی» ^۱ نمود. این اقدام با هدف بررسی دقیق آثار اقتصادی، اخلاقی و اجتماعی پیشرفت‌های فناوری هوش مصنوعی و ارزیابی آمادگی کشور برای مواجهه با این تحولات انجام گرفت. گزارش مذکور به جمع‌آوری سؤالات اصلی و چالش‌های بنیادین این حوزه پرداخته است.	هوش مصنوعی و قانونگذاری (تأسیس کمیته هوش مصنوعی در مجلس اعیان انگلستان) [۱]
در این گزارش بخش‌های مختلف پژوهش و قانونگذاری در کشور انگلستان بررسی شد و با برخی از اعضا جلساتی برگزار شد.	پژوهش و قانونگذاری در انگلستان. گزارش سفر هیئت اعزامی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی [۲]
در این گزارش ساختار دولت و نظام اداری انگلستان (در قالب مفهوم مستخدمین عمومی) مورد بحث و بررسی قرار گرفت و به این موضوع اشاره گردید که این کشور متناسب و تحت تأثیر شرایط مختلف تاریخی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی نظام مستخدمین عمومی به صورت متناوب و مداوم، درحال تغییر بوده است. عمده تغییرات اعمال شده، با رویکرد بالا به پایین (و دستوری) صورت گرفته‌اند و کابینه نخست‌وزیری و وزارت خزانه‌داری بازیگران به شدت مهم تغییر صحنه‌ها بوده‌اند.	ساختار دولت و نظام اداری انگلستان (رویکرد مستخدمین عمومی) [۳]
در این گزارش نتایج انتخابات پارلمانی ۲۰۱۵ در انگلستان مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است.	تحلیلی بر نتایج انتخابات پارلمانی ۲۰۱۵ در انگلستان [۴]
در این مطالعه بررسی نحوه شفافیت آرا چه در تصویب قوانین در خود مجلس و چه برای عموم مردم در پارلمان انگلستان مورد توجه بوده است.	شفافیت آرای نمایندگان پارلمان - مورد کاوی انگلستان [۵]

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

مزیت این گزارش نسبت به گزارش‌های پیشین، استخراج آخرین رهیافت‌ها و سازوکارهای مورد استفاده در پارلمان انگلستان است که در مطالعات پیشین به صورت تخصصی مورد بررسی قرار نگرفته است.

۳. مروری بر تاریخچه حکومت و کارکردهای کلی پارلمان انگلستان

۳-۱. حکومت انگلستان

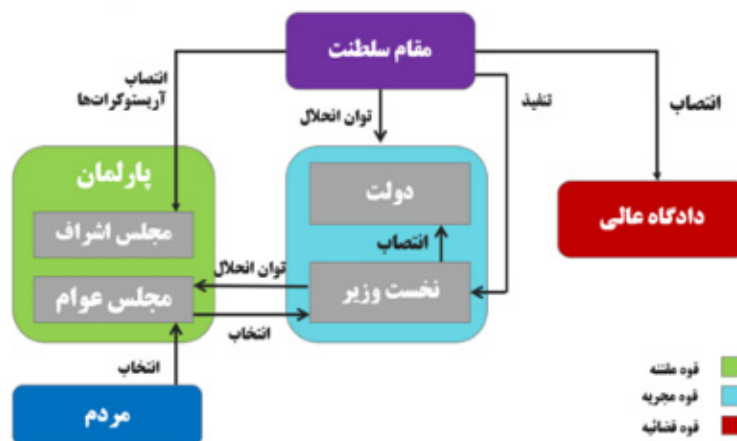
پارلمان انگلستان و ایرلند شمالی که معمولاً به عنوان پارلمان انگلستان شناخته می‌شود، عالی‌ترین نهاد قانونگذاری در انگلستان است. رئیس آن پادشاه انگلستان و مقر آن کاخ وست مینستر لندن است. پارلمان، دو مجلسی است که از یک مجلس علیا (مجلس اعیان) و یک مجلس سفلی (مجلس عوام) تشکیل شده است. مجلس اعیان شامل دو نوع مختلف عضو است: لردهای روحانی (اسقف‌های ارشد کلیسای انگلستان) و لردهای موقت (اعضای همتایان) که اعضای آن توسط عموم مردم انتخاب نمی‌شوند، اما منصوب می‌شوند [۶].

پارلمان انگلستان در سال ۱۷۰۷ پس از تصویب معاهده اتحادیه توسط قوانین اتحادیه تصویب شد و توسط پارلمان انگلستان و پارلمان اسکاتلند تشکیل شد. در آغاز قرن نوزدهم، پارلمان با قوانین اتحادیه که توسط پارلمان انگلستانی کبیر و پارلمان ایرلند تصویب شد، گسترش بیشتری یافت [۴].

۳-۲. ساختار کلی حکومت انگلستان

قوه مقننه در انگلستان از دو مجلس «مجلس عوام» و «مجلس اعیان» تشکیل می‌شود و رسیدگی به امور قضایی در عالی‌ترین سطح بر عهده دیوان عالی کشور است. میان قوه مجریه و نظام قضایی نوعی تعامل و تأثیرگذاری متقابل برقرار است؛ به‌گونه‌ای که قوه مجریه در برخی ابعاد، نفوذ و تأثیری بر ساختار و کارکرد نظام قضایی دارد. قانون اساسی انگلستان مجموعه‌ای از اسناد متنوع را دربر می‌گیرد که بخشی از آنها مکتوب و بخشی دیگر نامکتوب یا غیرمدون‌اند. از این‌رو، قانون اساسی این کشور را می‌توان به‌طور نسبی مکتوب و در عین حال، به‌صورت کلی غیرمدون توصیف کرد.

شکل ۱. شمای کلی از ساختار سیاسی و روابط قواد انگلستان [۳]

۳-۳. قانونگذاری

نظام قانونگذاری در انگلیس متأثر از ساخت نظام سیاسی این کشور است [۲]. قوای سه‌گانه در انگلیس از یکدیگر منفک نیستند، تا آنجا که برخی از متخصصین حقوق اساسی حتی کاربرد تفکیک نسبی قوا را نیز برای توصیف نظام حکومتی انگلستان مورد تردید قرار می‌دهند. نخست وزیر و وزرا از اعضای مجلس عوام و مجلس اعیان عالی‌ترین مرجع قضایی انگلیس است. حزب اکثریت عملاً دولت و مجلس را در اختیار دارد و دولت بیشترین سهم را در قانونگذاری و طرح لوایح برعهده دارد. با این وجود نمایندگان نیز در مواردی می‌توانند با ارائه لوایح شخصی ابتکار عمل را به دست گیرند. هرچند که دولت ابتکار عمل در ارائه لوایح را در اختیار دارد و آنها را از طریق دفتر امور پارلمان در کابینه تنظیم و از کانال‌های یکسان عبور می‌دهد اما مسیر و فرایندی که برای تصویب قانون وجود دارد به‌گونه‌ای است که دانش و خرد جمعی از ابتدا تا انتها در آن لحاظ می‌شود. پیشنهاد لوایح بر روی تارنما قرار گرفته، اظهارنظرهای گروه‌های ذی‌نفع جمع‌آوری و مورد توجه قرار می‌گیرند، رسانه‌های گروهی آنها را به بحث می‌گذارند، مراکز پژوهشی وابسته به دو مجلس آنها را بررسی و مورد اظهار نظر قرار می‌دهند، احزاب مخالف و گروه‌های ذینفوذ مفاد آنها را به چالش می‌کشد و سرانجام در رفت و برگشت بین مجالس عوام و اعیان لوایح اصلاح شده و نهایی می‌شوند. نظام پارلمانی به دلیل مدون نبودن قانون اساسی در انگلستان و نداشتن آیین‌نامه داخلی مدون بسیار منعطف است، اما به دلیل اتکا جدی بر رویه‌ها و سنت‌ها از ثبات قابل‌توجهی برخوردار است. برآیند این دو خصیصه موجب شده است که تغییرات با کندی بسیار اما با اطمینان از صحت و درستی آنها صورت گیرد.

سلطه اندیشه تجربه‌باور (تجربی) و فایده‌گرا بر حیات سیاسی و اجتماعی انگلستان، موجب گردیده تا تغییرات نهادی عمدتاً در ابعاد خرد، به‌صورت تدریجی و در چارچوبی شبیه به «مهندسی اجتماعی» محتاطانه صورت پذیرد. اجزای این نظام قانونگذاری به تدریج و پس از تجربه و با وسواس بسیار در جای خود قرار گرفته‌اند. بنابراین با وجود آنکه در موارد بسیاری عقلانی به نظر نمی‌رسند اما به دلیل سودمندی ادامه حیات می‌دهند. نوسازی در پارلمان انگلیس فرایندی کند دارد و تنها پس از انجام بررسی‌های زیاد و تبدیل شدن آن به یک باور عمومی پذیرفته می‌شود.

سطح دانش و اطلاعات دبیران کمیته‌های مجلس عوام و همکاران آنها در حد چشمگیری قابل‌توجه است. آنها نه فقط بر کار خود از نظر علمی و نظری تسلط دارند بلکه در مورد فرایندهای قانونگذاری انگلستان و نقاط مثبت یا چالش‌های آن نیز اظهار نظرهای ارزشمندی ابراز می‌دارند. وجود مجلس اعیان به عنوان مرکزی برای تجمیع سرمایه‌های اجرایی، علمی و انسانی انگلستان و استقلال سیاسی و مالی آن از دولت و حوزه‌های انتخابیه باعث شده است که لوایح از جنبه‌های مختلف مورد بررسی تخصصی، کارشناسانه و آزادانه نمایندگان قرار گیرند و کیفیت خروجی، مصوبات و... نظام قانونگذاری ارتقا یابد [۲]

سنت در حیات و روابط سیاسی و اجتماعی انگلستان نقش و جایگاه بارزی برعهده دارد. قوانین نیز تا اندازه بسیار شکل مدون و مکتوب سنت‌ها هستند. بالا بودن سرمایه اجتماعی ضرورت وضع قوانین و دخالت دولت برای تنظیم امور اجتماعی را کاهش داده است. فقدان قانون اساسی و آیین‌نامه مدون برای اداره جلسات مجلس عوام، اخلاقی در اداره امور کشور و مجلس عوام ایجاد نمی‌کند.

شکل ۲. ساختار کلی پارلمان انگلستان [۲]

۳-۴. شناسایی و معرفی ساختار نهادی پارلمان انگلستان

منابع حقوق اساسی انگلستان، منابعی هستند که در مورد قواعد حقوقی به طور عام وجود دارد که عبارت‌اند از: الف) قوانین (یا حقوق موضوعه) شامل قوانین پارلمان، مقررات و آیین‌نامه‌های دولتی، و به طور استثنایی اسناد قانونی که مقام سلطنت به موجب اختیارات ویژه خود صادر می‌کند و از سال ۱۹۳۷ مقرراتی که توسط ارکان اتحادیه اروپایی وضع می‌شوند. پس از خروج انگلستان از اتحادیه اروپا برخی از قوانین اتحادیه اروپا بر انگلستان حذف شد و برخی با وجود ملاحظات اصلاحی شد که به صورت اطلاعیه در تارنمای رسمی دولت موجود است. [۷]

ب) رویه قضایی: تصمیمات قضایی که به دو صورت اصلی قواعد عرفی و تفسیر قوانین موضوعه توسط دادگاه‌ها به‌عنوان قواعد حقوقی ایجاد یا اعلام می‌شوند.

ج) قواعد عرفی: قواعد رفتارهای مبتنی بر حقوق اساسی که در قوانین پارلمان یافت نمی‌شوند و اجرای آنها توسط دادگاه‌ها تضمین نمی‌گردد.

د) علاوه بر منابع مذکور، در مواردی که دادگاه‌ها هنوز رأی قاطع و نهایی صادر نکرده‌اند یا قانون موضوعه فاقد تفسیر معین قضایی است، با توجه به ماهیت منطف قانون اساسی در انگلستان، نظام «حکومت مبتنی بر قانون اساسی» به صورت تدریجی و از طریق تصویب قوانین جدید در پارلمان یا شکل‌گیری عرف‌های نوین حقوقی تکامل یافته است. از این رو، این نظام ماهیتی تکاملی و انباشتی دارد. همچنین، حکومت پارلمانی در انگلستان در عمل به ساختار نظام حزبی وابسته است که حیات سیاسی این کشور حول آن سازمان یافته است.

مجلس عوام و اعیان دو رکنی هستند که پارلمان انگلستان را تشکیل می‌دهند. مجلس عوام وظایف قانونگذاری، پذیرش یا رد بودجه و تأیید یا رد صلاحیت وزرا را برعهده دارد. هیئت وزیران انگلستان در تعیین شکل بودجه سالیانه نقش مهمی دارد و دولت، از طریق اکثریتی که در مجلس عوام دارد فعالیت‌های پارلمانی از جمله ساختار و ترکیب کمیسیون‌های پارلمانی را کنترل می‌کند. همچنین ضمن اینکه آیین‌نامه‌های داخلی مجلس عوام نقش این مجلس در تصویب بودجه سالیانه را به شدت محدود می‌کند مجلس اعیان نیز نمی‌تواند در لوایح مرتبط با وجوه عمومی هیچ تغییری ایجاد کند.

نمایندگان مجلس عوام از مصونیت قضایی برخوردارند تا بتوانند بدون ترس مباحث خود را ارائه کنند. نمایندگان مستقیماً به وسیله مردم و به صورت ناحیه‌ای انتخاب می‌شوند. معیار رأی‌آوری و انتخاب نیز، اکثریت نسبی یا صاحب بیشترین رأی است. در مقابل، مجلس اعیان در طول تاریخ تغییرات زیادی داشته و در دوران معاصر ترکیبی از اشراف موروثی، اسقف‌ها و افرادی است که به پیشنهاد نخست وزیر و تأیید پادشاه به عنوان اشراف غیرموروثی عضو آن می‌شوند. این مجلس عمدتاً نقش مشورتی در قانونگذاری دارد و نمی‌تواند مانع تصویب قوانین در مجلس عوام شود، اما می‌تواند با پیشنهاد بازبینی حداقل در تصویب قوانین وقفه زمانی ایجاد کند. [۳]

شکل ۳. ساختار کلی پارلمان انگلستان در نسبت با پادشاه [۳]

۵-۳. مجلس عوام

مجلس عوام دارای ۶۵۰ عضو است که برحسب توزیع جغرافیایی از حوزه‌های انتخاباتی مختلفی انتخاب می‌شوند. این افراد در انتخابات عمومی که هر پنج سال یک بار برگزار می‌شود شرکت می‌کنند و براساس اکثریت آرا انتخاب می‌شوند. عمر پارلمان حداکثر پنج سال است. طی این دوره نخست‌وزیر می‌تواند از مقام سلطنت بخواهد که خواستار انتخابات مجدد شود. رئیس قوه مجریه، یعنی نخست‌وزیر، توسط پادشاه و از میان حزب یا ائتلافی که اکثریت پارلمانی را در اختیار دارد، منصوب می‌شود. نخست‌وزیر نیز کابینه خود را از میان اعضای برجسته و تأثیرگذار حزب متبوع خویش انتخاب می‌کند؛ بنابراین مشاهده می‌شود

که سیستم انتخاباتی بر احزاب سیاسی تمرکز دارد و رای‌دهنده را تشویق می‌کند که برای انتخاب یک هیئت اجرایی رأی دهد. لذا در انگلستان قوه‌مجریه باید توسط قوه‌مقننه حمایت شود.

در بررسی شرایط و صلاحیت‌های داوطلبان عضویت در پارلمان، بر اساس قانون نمایندگی مصوب، داوطلبان عضویت در مجلس عوام موظف به پرداخت ودیعه‌ای مشخص هستند که در صورت کسب حداقل پنج درصد از آرای عمومی، قابل استرداد خواهد بود. در غیر این صورت مبلغ ودیعه کسر می‌گردد که این مسئله مورد ارزیابی‌های متفاوت قرار گرفته است. مدافعان، آن را عاملی برای جلوگیری از ورود افراد غیرجدی یا کم‌تجربه به رقابت‌های انتخاباتی می‌دانند، در حالی که مخالفان معتقدند چنین شرطی مانعی برای احزاب تازه‌تأسیس است که قصد شرکت در انتخابات را دارند. علاوه بر این، قانون، افرادی که از حق انتخاب شدن محروم هستند را نیز مشخص کرده است که این محرومیت‌ها شامل گروه‌های خاصی می‌شود که می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد.

خارجیان به جز اتباع ایرلند، افراد کم سن، بیماران روانی، اعضای مجلس لرد، بدهکاران ورشکسته (تا پنج سال بعد از ادای دین)، افراد محکوم به عملیات انتخاباتی غیرقانونی، افراد محکوم به خیانت به کشور، افراد محکوم به حبس بیش از یک سال و افرادی که به واسطه شغل از انتخاب شدن محروم‌اند که از جمله می‌توان به قضات، کارمندان، اعضای دایمی ارتش، اعضای پلیس، مقاطعه‌کاران، کارپردازان دولتی و مأموران اجرای دادگاه‌ها اشاره کرد. قانون نمایندگی در مورد شرایط رأی‌دهندگان، اشخاصی را که شرایط مربوط به سن، تابعیت و اقامت را داشته و شرایط منفی را نداشته باشند برای شرکت در انتخابات واجد صلاحیت می‌داند. در انگلستان ثبت نام رأی‌دهندگان توسط مأموران ثبت‌نام انتخاباتی که مأموران مستقل با اختیارات محلی هستند، صورت می‌گیرد و شرایط لازم برای رأی دادن شرط سن ۲۲ سال، تابعیت و اقامت می‌باشد. در مقابل بیگانگان، کسانی که کمتر از ۲۲ سال دارند، اعضای مجلس لرد و مرتکبان به جرائم انتخاباتی از حق رأی محروم‌اند. [۸]

۶-۳. مجلس اعیان

رئیس دفتر مجلس عوام مسئولیت اصلی هماهنگی و برنامه‌ریزی امور دولتی در مجلس عوام، تنظیم دستور کار قانونگذاری دولت و نظارت بر پیشبرد طرح‌های دولتی در پارلمان را بر عهده دارد. این مقام، وظیفه پاسداری از حقوق و امتیازات مجلس را نیز ایفا کرده و نقش سخن‌گوی دولت در برابر پارلمان را به عهده دارد. همچنین، رئیس دفتر مجلس عوام در جایگاه ریاست شورای خصوصی بر جلسات این شورا ریاست کرده و در این وظیفه توسط دبیرخانه‌ی شورای خصوصی پشتیبانی می‌شود. [۹]

مسئولیت‌های رئیس شورا و رئیس مجلس عوام عبارت‌اند از:

- رئیس شورا مسئول وزرا برای دفتر شورای خصوصی است که امور مربوط به شورای خصوصی را مدیریت می‌کند.
 - رئیس مجلس مسئول ارائه برنامه تقنینی دولت است و ریاست کمیته تجارت و قانونگذاری مجلس را بر عهده دارد.
- این نقش شامل مدیریت برنامه و امور تقنینی (کسب‌وکار پارلمانی) مجلس عوام بریتانیا با همکاری نزدیک رئیس انضباط حزبی^۱، ارائه بیانیه هفتگی برنامه تقنینی به مجلس و تسهیل ارائه طرح‌ها و برگزاری مباحثات پارلمانی است. رئیس مجلس به‌عنوان نماینده دولت در مجلس عوام عمل می‌کند و مطابق اساسنامه، عضو کمیسیون مجلس عوام، کمیسیون حساب‌های عمومی و کمیته رئیس در مرجع مستقل استانداردهای پارلمانی است. وی همچنین در کمیته برآورد اعضا عضویت دارد.

۴. فرایندهای قانونگذاری و نظارت در پارلمان انگلستان

لایحه^۱، قانونی پیشنهادی است که به مجلس ارائه می‌شود. هنگامی که یک لایحه مورد بحث و بررسی قرار گرفت، توسط هر دو مجلس تصویب شد و موافقت نهاد پادشاهی را دریافت کرد، به قانون تبدیل می‌شود. هر نماینده مجلس می‌تواند لایحه‌ای ارائه کند. برخی از لوایح نشان‌دهنده سیاست‌های مورد توافق دولت هستند و توسط وزرا به مجلس ارائه می‌شوند. سایر لوایح به عنوان لایحه اعضای خصوصی^۲ شناخته می‌شوند.

این توضیحات مربوط به لوایحی است که بر قوانین عمومی کشور اثر می‌گذارند. رویه‌های خاص پارلمانی بر لوایحی اعمال می‌شود که صرفاً برای افراد یا مکان‌های مشخصی قابل اجرا هستند و در این نوع قوانین، دولت ممکن است نقش محدودی داشته باشد یا اصلاً دخالتی نکند. این گونه لوایح معمولاً به عنوان قانون اولیه شناخته می‌شوند. برخی قوانین ممکن است اختیاراتی را به وزیر دولت تفویض کنند تا مقررات، دستورات یا آیین‌نامه‌ها را وضع نماید؛ این دسته از قوانین به عنوان قوانین ثانویه (یا فرعی) شناخته می‌شوند. این قوانین را می‌توان به صورت برخط در پایگاه legislation.gov.uk مطالعه کرد.

۴-۱. تصمیم به قانونگذاری

برای هر جلسه مجلس، دولت یک برنامه قانونگذاری ارائه می‌دهد تا لوایح خود را در آن جلسه بررسی کند. علاوه بر این، لوایح دیگری نیز ممکن است در هر جلسه تصویب شوند که بخشی از برنامه قانونگذاری دولت نیستند. به عنوان مثال، این لوایح می‌توانند لوایح اضطراری باشند که برای رسیدگی به موضوعات خاص ایجاد شده‌اند، یا لوایح اعضای خصوصی که توسط نمایندگانی که عضو دولت نیستند معرفی شده‌اند. اگر یک بخش دولتی پیشنهادی برای لایحه‌ای داشته باشد که بخواهد در برنامه قانونگذاری برای یک جلسه گنجانده شود، باید پیشنهادی برای این لایحه به کمیسیون تجارت و قانونگذاری مجلس^۳ (PBL) ارائه کند. کمیسیون PBL همه پیشنهادها را برای آن جلسه بررسی کرده و در مورد محتوای موقت برنامه به کابینه توصیه خواهد کرد.

کمیسیون PBL در بررسی اینکه آیا باید به یک لایحه فرصت موقت داده شود یا خیر، عواملی مانند نیاز به لایحه (و اینکه آیا می‌توان نتیجه مشابهی را با قوانین ثانویه یا بدون قانون به دست آورد)، ارتباط آن با اولویت‌های سیاسی را در نظر می‌گیرد. دولت، پیشرفتی که در کار پیشنهادهای لایحه حاصل شده است و اینکه آیا این لایحه به صورت پیش نویس برای رایزنی منتشر شده است یا خیر را در نظر خواهد گرفت. هنگامی که برنامه موقت توسط کابینه موافقت شد، کمیته PBL آن را پیش از آغاز جلسه بررسی خواهد کرد. حدود یک ماه قبل از شروع جلسه، کابینه برنامه را نهایی خواهد کرد. و در سخنرانی سخن‌گوی مجلس در ابتدای جلسه پارلمان اعلام خواهد شد. سیاست مندرج در لایحه همچنین به موافقت‌های متناسب با کمیته سیاستگذاری کابینه نیازمند است.

۴-۲. تهیه لایحه

اگر به یک لایحه جایگاهی در برنامه قانونگذاری داده شود، وزارت مربوطه یک گروه برای هماهنگی تهیه و تصویب آن لایحه در پارلمان ایجاد می‌کند. که شامل یک مدیر لایحه و سایر مقاماتی است که روی این لایحه کار می‌کنند. دیگر مسئولان کلیدی در این بخش، مسئولین سیاسی و مشاوران حقوقی این بخش خواهند بود. مسئولین سیاسی دستورالعمل‌های خط‌مشی را برای

1. Bill
2. Private Members' Bill
3. the Parliamentary Business and Legislation Committee

وکلائی دپارتمان تهیه خواهند کرد. این دستورالعمل‌ها به نوبه خود مبنای دستورالعمل‌های دفتر شورای پارلمانی برای پیش‌نویس لایحه خواهد بود. دستورالعمل‌های وکیل، پیشینه و قانون جاری مربوطه را مشخص می‌کند و تغییرات در قانون را که باید توسط این لایحه ایجاد شود، توضیح می‌دهد. معمولاً حداقل دو مشاور برای لایحه تعیین می‌شوند، و لوایح بزرگ‌تر ممکن است پیش‌نویس‌های بیشتری داشته باشند. آنها دستورالعمل‌ها را تجزیه و تحلیل می‌کنند و ممکن است سؤالاتی داشته باشند که قبل از شروع پیش‌نویس باید به آنها پاسخ داده شود. اگر پیش‌نویس‌ها ایده روشنی از خط‌مشی داشته باشند، پیش‌نویس‌ها را برای وکلای بخش مربوطه ارسال خواهند کرد. وکلا پیش‌نویس‌ها را با مقامات مربوطه بحث کرده و نظرات خود را ارسال خواهند کرد. روند تهیه پیش‌نویس و ارائه نظرات درباره آن ادامه می‌یابد تا زمانی که تهیه‌کنندگان و بخش مربوطه به نسخه‌ای روشن و قابل قبول از پیش‌نویس دست یابند. برخی از مفاد یک لایحه ممکن است نیازمند مداخله یا نظر بخش‌های دیگر غیر از بخش حامی لایحه باشند. در صورتی که مفاد لایحه شامل ولز، اسکاتلند یا ایرلند شمالی باشد، ممکن است وزارتخانه یا تهیه‌کننده لازم بداند با اداره‌های مختص هر بخش مشورت کند. همچنین، مفادی از لایحه که مربوط به موضوعات واگذار شده به پارلمان ولز، پارلمان اسکاتلند یا مجمع ایرلند شمالی است، معمولاً نیازمند موافقت آن نهادها است.

۳-۴. جلسه معرفی

اگرچه ممکن است یک لایحه در برنامه قانونگذاری جای داشته باشد، اما تا زمانی که به طور خاص برای معرفی توسط جلسه کمیته PBL تایید نشده باشد، نمی‌توان آن را معرفی کرد. این کمیته پیش‌نویس نهایی (یا نزدیک به نهایی) لایحه را همراه با مجموعه‌ای از اسناد دیگر بررسی خواهد کرد. برخی از این موارد مانند یادداشت‌های توضیحی پس از معرفی در کنار لایحه منتشر خواهد شد. برخی دیگر، مانند راهبرد مدیریت پارلمانی وزارتخانه^۱ و ارزیابی رابطه بین لایحه و کنوانسیون اروپایی حقوق بشر، فقط برای بررسی کمیته است.

در صورتی که کمیته PBL از آماده بودن لایحه و رفع سایر موارد قانونی و رویه‌ای اطمینان یافت، با هر گونه تغییر جزئی و پیش‌نویس ضروری، معرفی آن را تصویب خواهد کرد. کمیته همچنین ممکن است تصمیم بگیرد که آیا این لایحه باید در مجلس عوام یا مجلس اعیان آغاز شود.

برخی از لوایح دولت، پیش از ارائه رسمی به پارلمان، به صورت پیش‌نویس منتشر می‌شوند تا در معرض مشورت عمومی و تخصصی قرار گیرند. این لوایح ممکن است پس از آن، طی فرایندی موسوم به «بررسی پیش از قانونگذاری» به کمیته یا کمیته‌های ویژه‌ای در پارلمان ارجاع شوند. این کمیته‌ها با گردآوری شواهد و دریافت نظرات کارشناسان و ذی‌نفعان، گزارشی حاوی پیشنهادهای و توصیه‌های اصلاحی به دولت ارائه می‌دهند. دولت نیز می‌تواند با تلفیق این توصیه‌ها با نظرات دریافتی از مشورت عمومی، محتوای لایحه را پیش از تقدیم نهایی به پارلمان، مورد بازنگری و اصلاح قرار دهد. گفتنی است که انتشار هرگونه پیش‌نویس لایحه، حتی برای مشورت، مستلزم کسب موافقت «کمیته برنامه‌ریزی قانونگذاری» (PBL) است که این موافقت معمولاً نه از طریق جلسه رسمی، بلکه به شیوه مکاتبه‌ای صادر می‌گردد.

۱. The Department's Parliamentary Handling Strategy: استراتژی مدیریت پارلمانی وزارتخانه یک راهنمای جامع برای رسیدگی به لایحه در مجلس است که کمیته لایحه را با آن راهنمای جامع بررسی و چک می‌کند.

جدول ۲. مراحل قانونگذاری در پارلمان انگلستان

معرفی رسمی لایحه به مجلس عوام	قرائت نخست
بحث اصلی درباره اصول لایحه	قرائت دوم
بررسی بند به بند لایحه توسط یک کمیته منتخب	مرحله کمیته
کمیته اصلاحات را به مجلس عوام پیشنهاد می‌کند، اصلاحات مورد بحث قرار می‌گیرند و ممکن است اصلاحات جدید اضافه شود.	مرحله گزارش
بحث پایانی لایحه	قرائت سوم
همه مراحل تکرار می‌شود، اما اگر مجلس اعیان به این لایحه رأی منفی دهد، اگر مجلس عوام برای بار دوم آن را تصویب کند، می‌تواند به مجلس اعیان بازگردد و تبدیل به قانون شود (اتفاق نادر).	تکرار روند در مجلس اعیان
یک امر رسمی، معمولاً قوانین پارلمان پس از دریافت موافقت سلطنتی لازم‌الاجرا می‌شود.	موافقت سلطنتی

مأخذ: همان.

اکثر لوایح می‌توانند فرایند خود را از مجلس عوام یا از مجلس اعیان آغاز کنند. دولت این تصمیم را بر اساس نیاز به اطمینان از اینکه هر مجلس یک برنامه قانونی متعادل برای بررسی هر جلسه دارد اتخاذ خواهد کرد. با این حال، برخی از لوایح باید در مجلس عوام شروع شوند، مانند لایحه‌ای که هدف اصلی آن تحمیل مالیات است (لایحه سالیانه مالی نمونه‌ای از این است. لایحه سالیانه مالی پیشنهادی دولت برای اخذ مالیات جدید، اصلاح ساختار مالیاتی موجود یا تداوم ساختار مالیاتی موجود است). اکثر لوایح قبل از تبدیل شدن به قانون باید مراحل زیر را در هر مجلس طی کنند (آنچه در زیر می‌آید برای هر مجلس اعمال می‌شود مگر در مواردی که مشخص شده است).

۴-۴. قرائت نخست^۱

این یک مرحله کاملاً رسمی است که در آن عنوان لایحه خوانده می‌شود. هیچ بحثی در مورد لایحه وجود ندارد.

۴-۵. قرائت دوم^۲

این مرحله شامل بحث درباره اصول کلی لایحه است که در تالار مجلس برگزار می‌شود. یک وزیر دولت با ارائه پرونده لایحه و توضیح مفاد آن، بحث را آغاز می‌کند. پس از آن، مخالفان مباحث خود را مطرح می‌کنند و سپس سایر اعضا می‌توانند آزادانه درباره لایحه اظهار نظر کنند. دولت با پاسخ به نکات مطرح شده، بحث را به پایان می‌رساند. در این مرحله امکان ایجاد اصلاحات در متن لایحه وجود ندارد، اگرچه اعضا می‌توانند ایده‌هایی برای تغییرات احتمالی در مراحل بعدی ارائه دهند. در پایان بحث، مجلس به اصول لایحه رأی می‌دهد. در صورتی که دولت در این رأی شکست بخورد، لایحه نمی‌تواند مراحل بعدی را طی کند، اگرچه این اتفاق برای لوایح دولتی بسیار نادر است.

1. First Reading
2. Second Reading

۶-۴. مرحله کمیته^۱

این مرحله، واکای دقیق متن قانون در پارلمان انگلستان است. پس از تصویب اصول کلی یک لایحه در مرحله دوم قرائت، فرایند قانونگذاری وارد مرحله‌ای حیاتی و تحلیلی به نام «مرحله کمیته» می‌شود. هدف این مرحله، بررسی جزئیات، ماده‌ها و بندهای لایحه به صورت خط‌به‌خط است تا از دقت حقوقی، کارآمدی عملیاتی و انطباق آن با اهداف اعلام‌شده اطمینان حاصل شود. شیوه تشکیل کمیته بررسی در دو مجلس متفاوت است. در مجلس عوام، این وظیفه معمولاً به یک «کمیته ویژه لایحه عمومی» سپرده می‌شود که ترکیب اعضای آن نشان‌دهنده نسبت حزبی کل مجلس است. گزینه دیگر، تشکیل «کمیته کل مجلس» است که در آن تمامی نمایندگان می‌توانند در تالار اصلی به بحث و بررسی بپردازند. در مجلس اعیان، این مرحله به صورت جمعی و با حضور تمامی لردها، چه در تالار اصلی و چه در اتاق‌های کمیته، برگزار می‌گردد. یکی از ویژگی‌های متمایز کمیته‌های ویژه در عوام، اختیار آنها برای دعوت از کارشناسان و دریافت شواهد شفاهی و کتبی به منظور غنای بررسی‌هاست.

وظیفه محوری کمیته، رسیدگی به هر بند و تصمیم‌گیری درباره باقی ماندن، حذف یا اصلاح آن است. سازوکار کلیدی در این مرحله، ارائه اصلاحیه توسط اعضای پارلمان یا خود دولت است. این اصلاحیه‌ها دو شکل اصلی دارند: تغییر در مفاد موجود یا افزودن مواد کاملاً جدید. با این حال، ارائه اصلاحیه تابع یک اصل حقوقی-پارلمانی مهم به نام «اصل ارتباط موضوعی» است؛ بدین معنا که هر اصلاحیه باید مرتبط مستقیم و معنادار با موضوع اصلی و حوزه شمول لایحه باشد.

اصلاحات پیشنهادی دولت، که نقش تعیین‌کننده‌ای در سرنوشت لایحه دارند، عمدتاً در سه قالب ارائه می‌شوند:

۱ **اصلاحات فنی و تضمینی:** که هدفشان رفع ابهامات، تضمین اجرای صحیح و جلوگیری از تفسیرهای ناخواسته از متن قانون است.

۲ **اصلاحات سیاستی:** که دربرگیرنده تغییرات یا افزوده‌های ماهوی به سیاست‌های پیش‌بینی‌شده در لایحه هستند.

۳ **اصلاحات امتیازی یا تسهیل‌گر:** که اغلب پاسخی به نقدهای سازنده اعضای پارلمان یا ذی‌نفعان بوده و به منظور ایجاد اجماع گسترده‌تر و کاهش احتمال شکست لایحه در مراحل آتی ارائه می‌شوند.

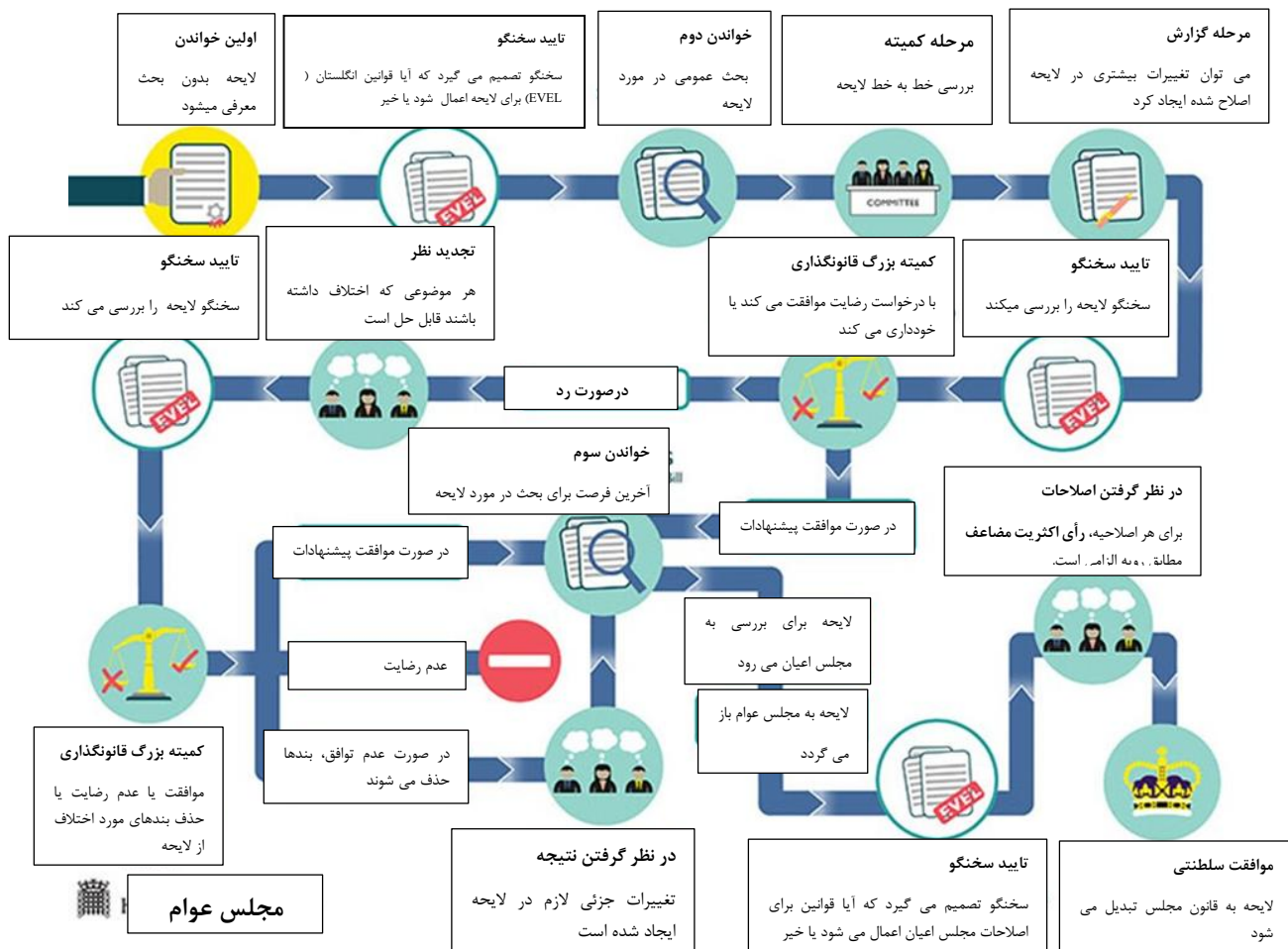
تصویب اصلاحات غیرفنی (به ویژه انواع سیاستی و امتیازی) معمولاً مستلزم گذر از دو فیلتر نظارتی داخلی دولت است: اول، اخذ موافقت از «کمیته برنامه‌ریزی قانونگذاری» برای هماهنگی با برنامه کاری دولت، و دوم، در مورد تغییرات عمده سیاستی، کسب تأیید از نهادهای عالی سیاستگذاری. این چارچوب نظارتی در عین حفظ امکان انعطاف و بهبود لایحه، حاکمیت قانون، انسجام سیاستی و مسئولیت‌پذیری دولت در قبال پارلمان را تضمین می‌کند.

۷-۴. مرحله گزارش^۲

در هر دو مجلس این مرحله در تالار به صورت علنی و رسمی اتفاق می‌افتد و فقط اصلاحیه‌ها مورد بحث قرار می‌گیرند، بنابراین در کمیته همه موارد اصلاحات که، اضافه شدن مفاد جدید یا تغییر مفاد را دربرمی‌گیرد مطرح می‌شود. مرحله گزارش نیز به عنوان بررسی در عوام^۳ نامیده می‌شود.

1. Committee stage
2. Report Stage
3. Consideration in the Commons

شکل ۴. جزئیات فرایند قانونگذاری در پارلمان انگلستان

مأخذ: همان.

۸-۴. قرائت سوم^۱

در مجلس عوام یک بحث کلی دیگری در مورد لایحه صورت می‌گیرد که همیشه بلافاصله پس از مرحله گزارش است. در این مرحله هیچ اصلاحیه‌ای امکان‌پذیر نیست. در مجلس لردها، قرائت سوم در روز بعد انجام خواهد شد و اصلاحیه‌ها می‌توانند ارائه شوند.

۹-۴. مراحل بعدی

پیش از آن که یک لایحه به قانون تبدیل شود، هر دو مجلس باید بر سر متن نهایی آن به توافق برسند. اگر لایحه در مجلس دوم اصلاح شود، برای بررسی آن اصلاحات به مجلس اول بازگردانده می‌شود. مجلس اول می‌تواند اصلاحات پیشنهادی را بپذیرد، رد کند، آنها را تغییر دهد یا اصلاحات جایگزین ارائه کند. این رفت‌و برگشت ممکن است چندین بار تا زمان دستیابی به توافق نهایی میان دو مجلس ادامه یابد؛ به همین دلیل، این مرحله معمولاً اغلب «پینگ‌پنگی»^۲ نامیده می‌شود. زمان صرف شده برای گذراندن تمام این مراحل به طول لایحه، بحث‌برانگیز بودن آن و اینکه آیا باید به سرعت تصویب شود بستگی

1. Third Reading
2. Ping Pong

دارد. یک لایحه اضطراری ممکن است در عرض چند روز تصویب شود، در حالی که یک لایحه بزرگتر ممکن است در ابتدای جلسه ارائه شود و یک سال بعد در پایان به تصویب برسد.

۱۰-۴. موافقت سلطنتی^۱

لایحه‌ای که به تصویب هر دو مجلس رسیده باشد، پس از دریافت موافقت سلطنتی به قانون تبدیل می‌شود و این موضوع به‌طور رسمی به پارلمان اعلام می‌گردد. در این مرحله، لایحه به یک مصوبه قانونی تبدیل می‌شود. با این حال، حتی پس از تبدیل شدن به قانون، ممکن است اجرای آن برای مدتی آغاز نشود. اغلب مفاد یک قانون یا در زمانی مشخص پس از موافقت سلطنتی (که معمولاً حدود دو ماه بعد است) یا در زمانی که دولت تعیین می‌کند لازم‌الاجرا می‌شوند. این فاصله زمانی به دولت و اشخاص یا نهادهایی که مستقیماً تحت تأثیر قانون قرار می‌گیرند، فرصت می‌دهد تا برای اجرای آن برنامه‌ریزی کنند. دولت ممکن است برای تکمیل جزئیات یک طرح جدید، به‌ویژه در امور اجرایی و رویه‌ای، از اختیارات مندرج در قانون استفاده و مقررات یا دستورالعمل‌های تکمیلی وضع کند. معمولاً سه تا پنج سال پس از تصویب قانون، بخش دولتی مسئول موظف است نحوه اجرای آن را در عمل بررسی کرده و ارزیابی خود را به کمیته تخصصی مربوطه ارائه دهد. سپس کمیته تصمیم می‌گیرد که آیا انجام یک بررسی جامع پس‌اقتونگذاری درباره آن قانون ضروری است یا خیر.

۵. شناسایی سازوکارها و رویکردها و ابزارهای نوآورانه در پارلمان انگلستان

دولت و مجلس انگلستان برای حفظ تعادل سیاسی و همچنین برای تعامل بین احزاب مخالف رویه‌ها و سازوکارهای گوناگونی را تعبیه کرده‌اند. در ادامه مهم‌ترین سازوکارها و رویکردها و ابزارهای نوآورانه در پارلمان انگلستان مرور خواهد شد.

۱-۵. کابینه در سایه^۲

کابینه سایه تیمی از سخنگویان ارشد هستند که توسط رهبر مخالفان برای نظارت و مطالبه‌گری بر کابینه دولت انتخاب می‌شوند. هر یک از اعضای کابینه سایه منصوب می‌شود تا در حوزه سیاستی خاص حزب خود رهبری کند و همتای خود را در کابینه مورد سؤال و چالش قرار دهد. به این ترتیب اپوزیسیون رسمی به دنبال معرفی خود به عنوان یک دولت بدیل در انتظار است. [۱۰] نقش وزرای سایه عبارت است از توسعه سیاست‌های جایگزین، پاسخگویی دولت به خاطر اقدامات و واکنش‌هایش، و عمل به عنوان سخن‌گوی حزب مخالف در حوزه‌های سیاستی خاص خود. طبق کنوانسیون، وزرای سایه یا از اعضای در حال خدمت مجلس عوام یا مجلس اعیان انتخاب می‌شوند. از ژوئیه ۲۰۲۴، حزب محافظه‌کار اپوزیسیون رسمی است و بنابراین رهبری آن کابینه سایه فعلی را تشکیل می‌دهد. همه اعضای اپوزیسیون اعضای کابینه سایه نیستند، بلکه از ارشدترین اعضای اپوزیسیون تشکیل شده است.

1. Royal Assent
2. Shadow Cabinet

شکل ۵. ساختار کلی کابینه در سایه در انگلستان [۳۴]

Government Cabinet

Shadow Cabinet

۵-۲. شفافیت آرا

شفافیت آرا در پارلمان انگلستان یکی از جذاب‌ترین و بحث برانگیزترین موضوعات است. نسخه ویرایش شده روزانه مشروح مذاکرات در نسخه‌های الکترونیکی و آماده چاپ در تارنمای پارلمان به صورت رایگان در ساعت ۶ صبح روز کاری بعد ارائه می‌گردد. همچنین اسناد و مذاکرات مجلس نمایندگان به صورت آنلاین و مداوم هم‌زمان با برگزاری جلسه ارائه منتشر می‌شود. این اطلاعات سه ساعت بعد به صورت برخط منتشر می‌شود. همچنین اسناد به صورت برخط و مستمر هم‌زمان با برگزاری جلسه ارائه می‌شوند.

مذاکرات و مباحثات هر دو پارلمان همگی از طریق تلویزیون بر اساس چارچوب و قواعد، پخش می‌گردند. [۵]

در مجلس عوام انگلستان، هنگامی که نیاز به یک رأی‌گیری رسمی و شمارش دقیق باشد، رئیس مجلس با اعلام عبارت «Clear the lobbies» فرایند رأی‌گیری تقسیمی را آغاز می‌کند. این فراخوان به معنای دو چیز است: نخست، اعلام آغاز یک رأی‌گیری ثبت‌شده و دوم، دستور تخلیه فوری راهروهای رأی‌گیری (لابی‌های موافق و مخالف) از حضور هر فرد غیرعضو، تا تنها نمایندگان بتوانند برای ثبت رأی خود وارد این فضاها شوند. این رویکرد، هم بیانگر تشریفات دقیق پارلمانی و هم تضمین‌کننده نظم دموکراتیک است.

در فرایند رأی‌گیری پارلمان انگلستان، پس از پایان مناظره‌ها رئیس مجلس با طرح «سؤال» نهایی، موافقت یا مخالفت نمایندگان را به صورت شفاهی جویا می‌شود. در این مرحله نمایندگان با فریاد زدن «آری» یا «نه» (در مجلس عوام) یا «موافق» و «مخالف» (در

مجلس اعیان) موضع خود را اعلام می‌کنند. رئیس مجلس با قضاوت بر شدت صداها، نتیجه اولیه را اعلام می‌کند؛ اما در صورتی که صحت این قضاوت با اعتراض جمعی روبرو شود، فرایند رسمی «رأی‌گیری تقسیمی» آغاز می‌گردد. در این حالت رئیس با اعلام «تقسیم، لابی‌ها را پاک کنید»، راهروهای اختصاصی دو طرف تالار را که به ترتیب به «لابی آری» و «لابی نه» در عوام و «لابی موافق» و «لابی مخالف» در اعیان معروف‌اند، از حضور افراد غیرعضو تخلیه می‌کند. سپس هر نماینده برای ثبت رأی نهایی خود باید از یکی از این دو لابی عبور کند و در حین خروج، شمارش شده و رأی او ثبت می‌شود. این سازوکار تشریفاتی، هم دقت در شمارش آرا و هم حفظ نظم و اعتبار فرایند تصمیم‌گیری پارلمانی را تضمین می‌نماید.

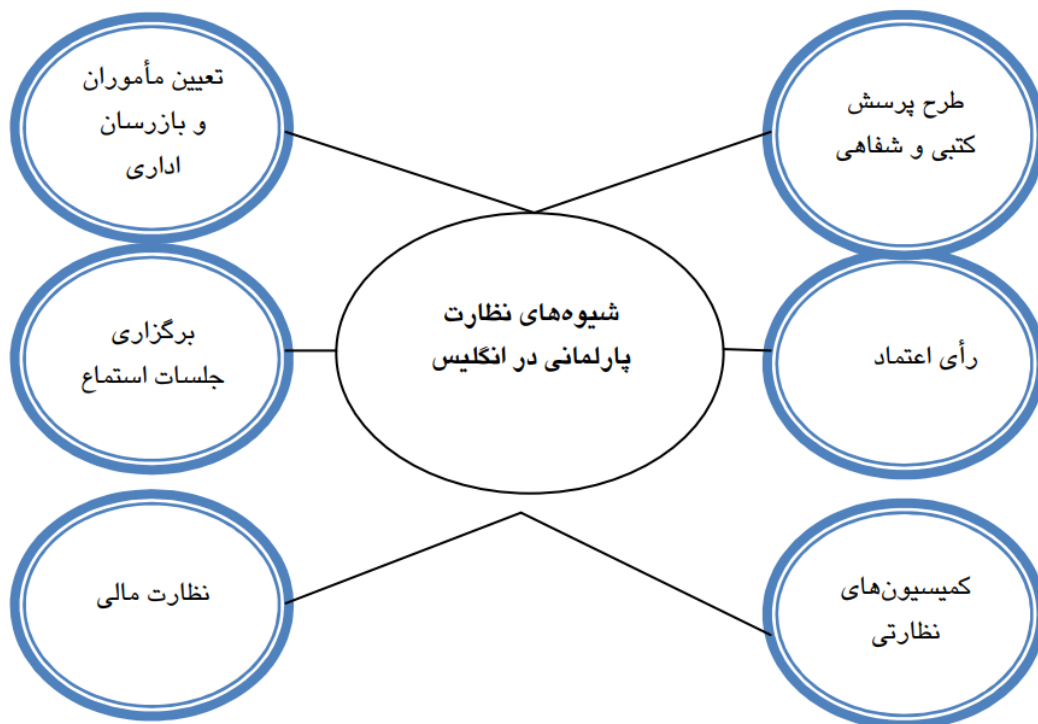
در پارلمان، لابی سمت راست هر تالار همواره برای نمایندگانی اختصاص دارد که به نفع یک پیشنهاد یا رأی مثبت اقدام می‌کنند، و لابی سمت چپ برای نمایندگانی است که با آن پیشنهاد یا رأی مخالفت دارند.

نمایندگان مجلس با قدم زدن در لابی‌های موافق و مخالف در مورد موضوع مورد بررسی رای می‌دهند؛ جایی که آنها توسط باجه‌ها شمارش می‌شوند و نام آنها در پایانه‌ها ثبت می‌شود. ویدئوی جلسات به صورت رسمی و در تارنمای رسمی پارلمان هر موضوع به تفکیک به همراه نام نمایندگان و رأی ایشان منتشر می‌شود. [۱۱]

۳-۵. نظارت بر مجلس

به طور کلی مسئله نظارت تنها بر دوش یک نهاد و ارگان به صورت جداگانه نیست بلکه به صورت مرحله‌ای هرکدام از فرایندها بازبینی و بررسی می‌شود. چنانچه در فرایند قانونگذاری شیوه نظارت پارلمانی را بررسی کردیم. اکنون در این قسمت به بررسی شیوه‌های نظارت پارلمانی می‌پردازیم.

شکل ۶. ساختار کلی نظارت در پارلمان انگلستان [۳۵]

۱-۳-۵. کمیسیون استانداردهای پارلمان

نهاد نظارتی بر مجلس انگلستان «کمیسیون استانداردهای پارلمان»^۱ است. این نهاد مسئول نظارت بر رفتار و استانداردهای اعضای مجلس عوام انگلستان است و مطمئن می‌شود که اعضا طبق قوانین و مقررات اخلاقی عمل کنند. همچنین کمیته استانداردها^۲ نیز یکی از نهادهای نظارتی است که به همراه کمیسیون، موارد تخلف را بررسی می‌کند. [۱۳]

در مجلس اعیان نیز کمیته مشابهی به نام کمیته رفتار^۳ وجود دارد که به مسائل مرتبط با اخلاق و رفتار اعضای این مجلس رسیدگی می‌کند. [۱۴]

۲-۳-۵. نظارت مالی

بررسی دقیق مالیات و مخارج توسط قانونگذاران معمولاً به دو دسته اصلی تقسیم می‌شود: بررسی قبل از خرج کردن پول و بررسی دقیق پس از خرج کردن آن.

بررسی مجلس قبل از هزینه کردن تا حدودی محدود است. در سه گروه اصلی از رویدادها اتفاق می‌افتد:

- بررسی‌های هزینه، که در آن دولت برنامه‌های هزینه‌های خود را برای چند سال آینده ارائه می‌کند
 - بودجه و سایر صورت‌های مالی که در آن اقدامات مالیاتی اعلام می‌شود و برنامه‌های هزینه به‌روز می‌شوند
 - فرایند برآوردها، که در آن پارلمان هزینه‌های سال مالی جاری را تصویب می‌کند.
- نظام نظارت پس از هزینه‌کرد در پارلمان انگلستان به‌طور کلی کارآمدتر ارزیابی می‌شود. این نظارت از مسیرهای زیر اعمال می‌گردد:

- بررسی گزارش‌های سالانه و حساب‌های منتشر شده توسط ادارات دولتی؛
- گزارش‌های دیوان محاسبات کشور؛
- جلسات تحقیق و بررسی شواهد توسط کمیته‌های پارلمانی، به ویژه کمیته محاسبات عمومی و کمیته خزانه‌داری [۱۵].

۳-۳-۵. رأی اعتماد

یکی از اصول بنیادین قانون اساسی انگلستان این است که دولت باید بتواند رأی اعتماد مجلس عوام انگلستان را حفظ کند. این مجلس نقشی تعیین‌کننده در تداوم فعالیت یا پایان کار دولت دارد و به‌طور غیرمستقیم بر انتصاب و استعفای نخست‌وزیر نظارت می‌کند. در صورتی که دولت رأی اعتماد مجلس عوام را از دست بدهد، انتظار می‌رود نخست‌وزیر یا استعفا دهد یا درخواست انحلال پارلمان را از پادشاه یا ملکه مطرح کند. در صورت موافقت با انحلال، انتخابات عمومی برگزار خواهد شد. [۱۶]

۴-۳-۵. برگزاری جلسات استماع

ساکنان انگلستان و بازدیدکنندگان خارجی می‌توانند مناظره‌ها و جلسات علنی هر دو مجلس را از جایگاه‌های عمومی تماشاگران در پارلمان بریتانیا مشاهده کنند. تماشای مناظرات در مجلس برای همه بازدیدکنندگان رایگان است. گالری‌ها از دوشنبه تا پنجشنبه (و برخی جمع‌ها) برای عموم باز هستند. زمان‌ها در طول هفته و برای هر مجلس متفاوت است. برای تماشای مناظره‌های عمومی نیازی به بلیت نیست؛ با این حال، برای حضور در جلسه پرسش از نخست‌وزیر دریافت بلیت الزامی است و برای زمان پرسش از وزیران نیز می‌توان از پیش درخواست بلیت ثبت کرد. [۱۷]

مناظره‌های عوام در سالن وست مینستر

مناظرات مجلس عوام نیز در تالار بزرگ کمیته در نزدیکی سالن وست مینستر برگزار می‌شود. این مناظرات به عنوان مناظره‌های سالن وست مینستر شناخته می‌شوند و بازدیدکنندگان از شرکت در آن استقبال می‌کنند.

1. Parliamentary Standards Commissioner
2. Committee on Standards
3. Conduct Committee

۵-۳-۵. تعیین مأموران و بازرسان اداری [۱۸]

یکی دیگر از شیوه‌های نظارت پارلمانی در انگلستان، انتصاب مأموران و بازرسان اداری مستقل است. این افراد وظیفه دارند حساب‌ها و عملکرد مالی سازمان‌های دولتی و نهادهای عمومی، از جمله نهادهای منطقه‌ای را بررسی و تأیید کنند و گزارش‌های خود را به پارلمان انگلستان ارائه دهند.

۵-۳-۶. طرح پرسش کتبی و شفاهی [۱۹]

زمان پرسش فرصتی است برای نمایندگان مجلس عوام و اعضای مجلس اعیان تا از وزرای دولت در مورد مسائلی که مسئولیت آنها را بر عهده دارند سؤال کنند. این سؤالات در ابتدای کار در هر دو تالار مطرح می‌شود و به عنوان «سؤالات شفاهی» شناخته می‌شود. سؤالات شفاهی مجلس عوام

جلسات سؤالات شفاهی هر روز از دوشنبه تا پنجشنبه به مدت حدود یک ساعت برگزار می‌شود، و پس از اتمام مراحل مقدماتی و بررسی عملکرد دولت توسط مجلس انجام می‌گیرد. در این جلسات، هر وزارتخانه یا بخش دولتی به نوبت به سؤالات نمایندگان پاسخ می‌دهد. این سؤالات باید مستقیماً مرتبط با وظایف و مسئولیت‌های همان اداره دولتی باشند.

سؤالات شفاهی مجلس اعیان

جلسات سؤالات شفاهی در ابتدای کار هر روز برگزار می‌شوند و حداکثر ۳۰ دقیقه طول می‌کشند. این جلسات از دوشنبه تا پنجشنبه ادامه دارد. در این مرحله، سؤالات لردها به کل دولت مطرح می‌شود و محدود به وزارتخانه‌ها یا بخش‌های دولتی خاص نیست (بر خلاف رویه موجود در مجلس عوام).

پرسش و پاسخ کتبی [۲۰]

علاوه بر سؤالات شفاهی، نمایندگان مجلس عوام و اعضای مجلس اعیان می‌توانند سؤالات کتبی خود را از وزرای دولت مطرح کنند. این نوع پرسش‌ها معمولاً برای دریافت اطلاعات دقیق درباره سیاست‌ها و آمار مربوط به فعالیت‌های ادارات دولتی به کار می‌روند.

۵-۴. پارلمان دیجیتال

در سال ۲۰۲۲، پارلمان انگلستان با یک راهبرد دیجیتالی‌سازی موافقت کرد که نقطه عطفی در روند تحول پارلمان به شمار می‌رود. این راهبرد همراه با یک برنامه عملی ارائه شده است که نحوه دستیابی به اولویت‌ها و معیارهای اندازه‌گیری پیشرفت را مشخص می‌کند و توسط رهبری ارشد هر دو مجلس حمایت می‌شود. مسئولیت این راهبرد بر عهده هیئت اطلاعات و دیجیتال است، نهادی پارلمانی که از طرف دو هیئت مدیره پارلمان بر امور اطلاعات، داده‌ها و دیجیتال نظارت دارد. [۲۱] این نهاد راهبرد را بررسی، ردیابی پیشرفت، اولویت‌بندی می‌کند و توسعه فعالیت‌های مورد نیاز برای دستیابی به اهداف راهبردی بررسی می‌کند. هدف راهبرد

- ✓ استفاده حداکثری از روش‌های جدید کار و فناوری‌های نوظهور؛
- ✓ بهره‌وری از داده‌ها و اطلاعات به عنوان یک دارایی حیاتی؛
- ✓ ارائه خدمات رقومی قابل اعتماد مورد نیاز برای تحقق پارلمان؛
- ✓ حمایت از راهبردهای مجلس عوام و مجلس اعیان.

برای نخستین بار، هر دو مجلس و سازمان داده‌ها و اطلاعات دیجیتال پارلمان^۱ اهداف راهبردی یکسانی برای اطلاعات، داده‌ها و فناوری دیجیتال تعیین کرده‌اند. در این سند راهبردی، یازده هدف راهبردی مشخص شده است که در چهار حوزه اصلی دسته‌بندی می‌شوند: [۲۲]

۱. PDS (Parliamentary Digital Service) مخفف Parliamentary Digital Service است که به فارسی می‌توان آن را «سازمان داده‌ها و اطلاعات دیجیتال پارلمان» ترجمه کرد. این نهاد مسئول توسعه و پشتیبانی فناوری اطلاعات، داده‌ها و خدمات دیجیتال در ساختار پارلمانی است.

- ۱ ارتقا دادن،
- ۲ نوسازی و مدرن کردن،
- ۳ فعال سازی و به کارگیری،
- ۴ حفاظت و صیانت.

۶. الگوی کلی انتخابات پارلمانی در انگلستان

پارلمان انگلستان از دو مجلس عوام و مجلس اعیان تشکیل شده است، نقش آن عبارت است از بحث در مورد مسائل و تصویب قوانین جدید و تعیین مالیات. در پارلمان انگلستان ۶۵۰ صندلی نمایندگان احزاب در مجلس از کشورهای اسکاتلند و ولز و ایرلند شمالی هستند که در تصویب قوانین مرتبط با کشورشان دخیل‌اند.

سهم صندلی به تفکیک احزاب در مجلس عوام

- کارگر ۴۱۱ صندلی،
- محافظه کار ۱۲۱ صندلی،
- لیبرال دموکرات ۷۲ صندلی،
- مستقل ۱۳ صندلی،
- حزب ملی اسکاتلند ۹ صندلی،
- شین فین ۷ صندلی،
- حزب اتحاد دمکراتیک ۵ صندلی،
- اصلاحات انگلستان ۵ صندلی،
- حزب سبز ۴ صندلی،
- حزب ملی ولز ۴ صندلی،
- حزب سوسیال دمکرات و کارگر ۲ صندلی،
- حزب صدای اتحاد ۱ صندلی،
- صدای اتحادیه سنتی ۱ صندلی،
- حزب اتحادیه آلستر ۱ صندلی.

۶-۱. زنان در مجلس انگلستان

پس از انتخابات عمومی سال ۲۰۲۴، ۲۶۳ کرسی از ۶۵۰ کرسی مجلس عوام (۴۰ درصد) در اختیار نمایندگان زن قرار گرفته است که این بالاترین تعداد زنانی است که تا به حال در یک زمان در مجلس عوام نشسته‌اند.

در دسامبر ۲۰۱۸ گزارشی منتشر شد مبنی بر چالش‌ها و اقدامات جدید برای حضور زنان در مجلس. در این گزارش بررسی جدید پارلمان انگلستان با حساسیت جنسیتی، توسط اعضا و کارکنان هر دو مجلس انجام شد. این گزارش نشان می‌دهد که پیشرفت ثابتی در افزایش نمایندگی زنان در هر دو مجلس حاصل شده است، اما هنوز موانعی برای حضور زنان به عنوان نماینده مجلس یا معرفی خود به کمیسیون انتصابات مجلس اعیان وجود دارد.

بررسی نشان داد که درصد نمایندگان زن از ۱۸٫۲ درصد به ۳۲ درصد از سال ۱۹۹۷ افزایش یافته است، در حالی که حضور زنان

در مجلس اعیان از ۷,۱ درصد به ۲۶,۱ درصد در همین دوره افزایش یافته است. بررسی توسط هیئتی متشکل از چهار نماینده مجلس، چهار عضو مجلس اعیان و دو کارمند از هر مجلس انجام شد. این هیئت چهار مانع را شناسایی کرد که ممکن است کار را برای زنان برای عضویت در پارلمان یا اعضای لردها دشوارتر کند:

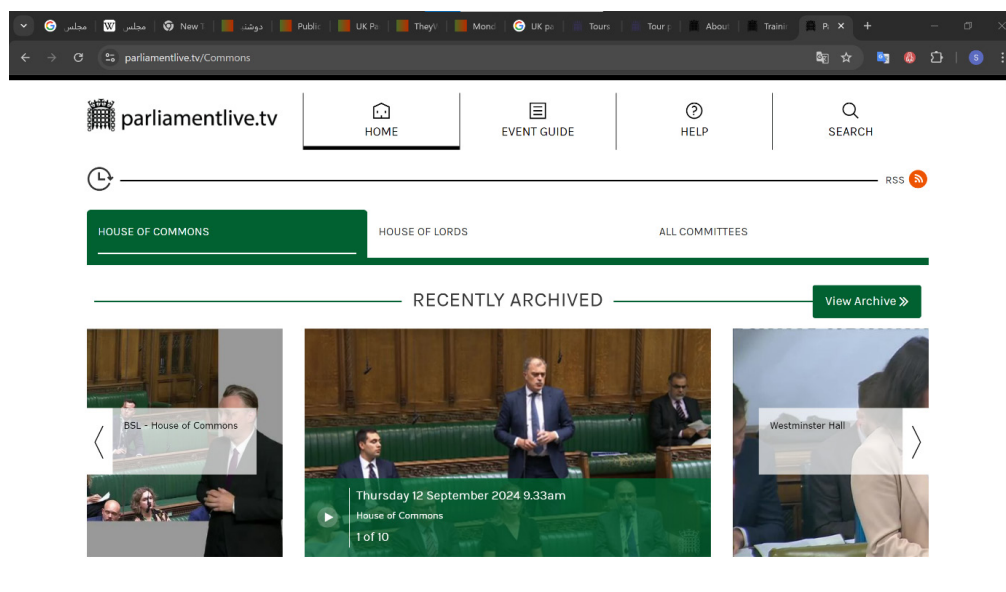
- فرهنگ مجلس، همان‌طور که در گزارش‌های اخیر در مورد قلدری و آزار و اذیت و آزار جنسی برجسته شده است.
- تهدیدهای برخط برای امنیت فیزیکی، به ویژه ارباب مبتنی بر جنسیت، آزار و اذیت و خشونت علیه نمایندگان زن مجلس و نامزدهای زن؛
- چالش‌هایی که کار در پارلمان برای زندگی خانوادگی ایجاد می‌کند، از جمله غیرقابل‌پیش‌بینی بودن کار و ساعات کاری طولانی؛
- تأثیر مالی حضور در مجلس.

در این گزارش توصیه‌هایی برای رسیدگی به این چالش‌ها ارائه شده است.

۲-۶. تلویزیون پارلمان

تلویزیون پارلمان^۱ شامل تصاویر و محتوای صوتی از تمام رویدادهای پارلمان انگلستان است که به صورت علنی برگزار می‌شوند. این شامل مناظرات و جلسات هر دو مجلس عوام و مجلس اعیان و همچنین تمامی کمیته‌ها می‌شود. گاهی نیز پوشش تصویری رویدادهای ویژه پارلمان در دسترس قرار می‌گیرد. برنامه‌ها به صورت زنده و بر حسب تقاضا ارائه می‌شوند و آرشیو محتوا به سال ۲۰۰۷ بازمی‌گردد [۲۳].

شکل ۷. تصویری از تلویزیون اینترنتی پارلمان انگلستان [۲۳]

۳-۶. سؤالات شفاهی

سؤال شفاهی^۱ یک سؤال پارلمانی است که شخصاً توسط یک نماینده یا یکی از اعضای مجلس اعیان در تالار هر مجلس به وزیر دولت مطرح می‌شود. زمان سؤالات شفاهی از وزرا معمولاً در ابتدای هر جلسه در هر دو مجلس در روزهای دوشنبه تا پنجشنبه انجام می‌شود [۲۴].

شکل ۸. تصویری از درگاه سؤالات پارلمان انگلستان [۲۴]

UK Parliament > Business > What's on > Oral questions : 2 September 2024 at 2:30pm

Oral questions

2 September 2024 at 2:30pm

Ministry of Housing, Communities and Local Government

SEP 2 2024 2:30pm

Add event to calendar

Substantive questions at 2:30pm (25)

The full text of Substantive questions is printed on the Order Paper. [More information.](#)

If she will make an assessment of the potential impact of her Department's statutory intervention at Birmingham City Council on the adequacy of public services provided by that council.

Laurence Turner
Labour, Birmingham Northfield

UIN 900270: tabled on 27 August 2024 ★ Interest declared

What steps she plans to take to help regenerate high streets.

Naushabah Khan
Labour, Gillingham and Rainham

Resources for this event

Order Paper >
View the details for this event in the Daily Order Paper

Hansard record for this event

Hansard entry >
Read the official report and Member contributions for this event

۴-۶. تارنمای گزارش رسمی مذاکرات پارلمانی

گزارش رسمی تمام مذاکرات مجلس اعضاء، مشارکت‌ها، بحث‌ها، دادخواست‌ها و بخش‌های آنها، از قسمت گزارش‌های منتشر شده قابل دسترسی است. مناظرات روزانه در روز کاری بعد در این تارنما منتشر می‌شود. [۲۵]

شکل ۹. پایگاه انتشار مذاکرات پارلمانی انگلستان [۲۵]

Hansard

The official report of all Parliamentary debates. Find Members, their contributions, debates, petitions and divisions from published Hansard reports dating back over 200 years. Daily debates from Hansard are published on this website the next working day.

Find in Hansard [More about Hansard](#)
[Find by volume/column number](#)

UK Parliament > Hansard

House of Commons Hansard

COMMONS COMMONS COMMONS COMMONS COMMONS COMMONS
VOL.590 VOL.591 VOL.592 VOL.593 VOL.594 VOL.595

The latest House of Commons sitting recorded in Hansard is:

SEP Thursday 12 September 2024 >
12
2024
Latest House of Commons sitting

House of Lords Hansard

LORDS LORDS LORDS LORDS LORDS LORDS LORDS LORDS LORDS LORDS LORDS LORDS LORDS LORDS LORDS LORDS
VOL.701 PART 1 VOL.702 PART 1 VOL.703 PART 1 VOL.704 PART 1 VOL.705 PART 1 VOL.706 PART 1 VOL.707 PART 1 VOL.708 PART 1 VOL.709 PART 1 VOL.710 PART 1

The latest House of Lords sitting recorded in Hansard is:

SEP Friday 13 September 2024 >
13
2024
Latest House of Lords sitting

۵-۶. مناظره‌ها در (تالار وست مینستر - مجلس عوام - مجلس اعیان)

تالار وست مینستر که در دسامبر ۱۹۹۹ افتتاح شد، با هدف ترویج سبک جدیدی از بحث و گفت و گو است. جلسات برای همه نمایندگان مجلس باز است که به صورت نعل اسبی می‌نشینند که هدف آن تشویق بحث‌های سازنده به جای تقابل است. جلسات به ریاست نایب‌رئیس برگزار می‌شود و هیچ رأیی وجود ندارد. مناظره در مجلس عوام فرصتی برای نمایندگان همه احزاب است تا قوانین دولتی را بررسی و مسائل مهم محلی، ملی یا موضوعی را مطرح کنند. مناظرات در مجلس اعیان فرصتی است برای همتایان از همه احزاب (و همتایان متقابل و اسقف‌ها) تا قوانین دولتی را بررسی و مسائل مهم محلی، ملی یا موضوعی را مطرح کنند.

۶-۶. خدمات پژوهشی مجلس

👍 **خدمات کتابخانه مجلس اعیان:** کتابخانه مجلس اعیان سالیانه با هزاران پرسش از سوی اعضای مجلس اعیان، کارکنان آنها و کارکنان پارلمان سروکار دارد. این پرسش‌ها شامل درخواست‌های کتاب و منابع پژوهشی، پرسش‌های حقیقت‌یاب و جلسات توجیهی سفارشی درباره مسائل پیچیده خط‌مشی‌گذاری است. کتابخانه با ارائه اطلاعات دقیق و مرتبط، اعضا را برای شرکت مؤثر در فعالیت‌های پارلمانی تجهیز می‌کند. [۲۶] این کتابخانه دسترسی به کتاب‌ها و کتاب‌های الکترونیکی، مقالات مجلات، منابع قانونی، روزنامه‌ها، نشریات پارلمانی و منابع تخصصی آنلاین را فراهم می‌آورد و علاوه بر آن، آموزش و پشتیبانی برای اعضای مجلس اعیان و کارکنان مرتبط ارائه می‌دهد.

شکل ۱۰. خدمات پژوهشی پارلمان اروپا [۳۶]، [۳۷] و [۳۸]

خدمات پژوهشی پارلمان بریتانیا

- ✓ **کتابخانه مجلس عوام:** کتابخانه مجلس عوام یک نهاد تحقیقاتی و اطلاعاتی است که در پارلمان انگلستان مستقر است. خدماتی که این نهاد ارائه می‌دهد شامل انتشارات پژوهشی، خدمات درخواست محرمانه برای نمایندگان مجلس و کارکنان مجلس، آموزش و رویدادهاست. [۲۷]
- ✓ **انتشارات پژوهشی:** در انتشارات پژوهشی قوانین، حوزه‌های موضوعی، سیاست‌ها و مسائل حوزه انتخابیه را پوشش می‌دهند. که به صورت رایگان تارنمای انتشارات قرار دارد.
- ✓ **خدمات درخواست محرمانه برای نمایندگان مجلس و کارکنان مجلس:** به سؤالات و درخواست‌های نمایندگان برای تحقیق سفارشی پاسخ می‌دهند. این پاسخ‌های متناسب و به‌موقع به نمایندگان مجلس کمک می‌کند تا وظایف پارلمانی خود را انجام دهند و از رای دهندگان خود نمایندگی کنند. نماینده رأی‌دهندگان خود یعنی مردم باشند. خدمات محرمانه شامل بررسی حقایق، توسعه و تجزیه و تحلیل خط‌مشی، و کمک به پاسخ به سؤالات نمایندگان است.
- ✓ **منابع اطلاعاتی:** نمایندگان مجلس، کارکنان آنها و کارمندان پارلمان می‌توانند به مجموعه کتاب‌ها، مجلات، پایگاه‌های اطلاعاتی، اشتراک‌های اخبار و مطالب پارلمانی ما دسترسی داشته باشند.
- ✓ **آموزش و رویدادها:** از جمله فعالیت‌های این بخش آموزش مهارت‌های پژوهشی، و گفت‌وگو در مورد مسائل موضوعی است که متخصصان موضوع آن را ارائه می‌دهند. آموزش‌ها و رویدادهای به نمایندگان مجلس، کارکنان آنها و کارمندان پارلمان کمک می‌کند تا از خدمات مجلس بیشترین بهره را ببرند.

۶-۷. دفتر علم و فناوری پارلمان

- دفتر علم و فناوری پارلمان (POST) به‌عنوان یک نهاد پژوهشی و مرکز تبادل دانش مستقر در پارلمان انگلستان فعالیت می‌کند. مأموریت اصلی این دفتر، تضمین بهره‌گیری از شواهد پژوهشی معتبر و اطلاعات علمی روزآمد در فرایندهای قانونگذاری و نظارت بر عملکرد دولت است. فعالیت‌های POST در درجه نخست، پشتیبانی تخصصی از کمیته‌های منتخب هر دو مجلس عوام و اعیان را شامل می‌شود.
- کارکردهای کلیدی این دفتر عبارت‌اند از:
- انتشار تحقیقات بی‌طرفانه، فراجزی، مبتنی بر زمان‌بندی مؤثر و مورد ارزیابی دقیق؛
 - تسهیل دسترسی مجلس به شبکه‌های تخصصی و مستندات علمی مرتبط با موضوعات تحت بررسی؛
 - شناسایی و تحلیل مسائل نوظهور و چالش‌های آینده مورد توجه پارلمان از طریق روش‌های آینده‌پژوهی و پایش روندهای علمی-فناورانه؛
 - پشتیبانی از تبادل ساختاریافته دانش و تخصص بین جامعه پژوهشی و پارلمان از طریق برنامه‌هایی نظیر اعطای بورسیه‌های پژوهشی پارلمانی و برگزاری رویدادهای تعاملی.
- این سازوکار، ظرفیت پارلمان را برای تصمیم‌گیری مبتنی بر شواهد و پاسخ‌گویی به تحولات پیچیده علمی و فناورانه تقویت می‌کند.

شکل ۱۱. بخش‌های مربوط به دفتر علم و فناوری پارلمان انگلستان

مأخذ: همان.

۸-۶. سفرهای پارلمانی

پارلمان انگلستان مجموعه‌ای از بازدیدهای عمومی و آموزشی را ارائه می‌دهد که به بازدیدکنندگان امکان می‌دهد از ساختمان پارلمان دیدن کنند و با عملکرد واحدهای مختلف آن آشنا شوند. بیشتر این تورها را می‌توان به صورت آنلاین رزرو کرد یا با مراجعه حضوری به دفتر فروش بلیت ثبت‌نام نمود.

۷. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

بر اساس بررسی به عمل آمده در پارلمان انگلستان مهم‌ترین رهیافت‌های مستخرج به شرح زیر می‌باشد:

✓ **ساختار کلی پارلمان انگلستان:** نوع حکومت انگلستان شامل سلطنت مشروطه و یک پارلمان می‌شود. سلطنت مشروطه به این معناست که پادشاه یا ملکه رئیس حکومت است و نخست‌وزیر که بالاترین عضو پارلمان است، به عنوان رئیس دولت شناخته می‌شود. نخست‌وزیر رئیس دولت است و در نهایت مسئول تمام سیاست‌ها و تصمیمات است و بر عملکرد خدمات و سازمان‌های دولتی نظارت می‌کند اعضای دولت را منصوب می‌کند و چهره اصلی دولت در مجلس عوام است. فعالیت پارلمان در دو بخش که خانه یا مجلس نامیده می‌شوند انجام می‌شود: مجلس عوام و مجلس اعیان کار این دو بخش شبیه به هم است: قانونگذاری، کنترل فعالیت‌ها و عملکرد دولت، بحث و مشورت راجع به مسائل جاری. مجلس عوام علاوه بر این مسئولیت واگذاری وجه در اختیار دولت را دارد که این امر از طریق تصویب لوایحی صورت می‌گیرد که براساس آنها مالیات تعیین می‌شود. به‌طور کلی تصمیماتی که در یک تالار مجلس اتخاذ می‌شود باید در صحن مجلس دیگر نیز به تصویب برسد. بدین ترتیب سیستم دو مجلسی پارلمان به صورت یک نظام کنترل و موازنه برای هر دو صحن مجلس عمل می‌کند.

✓ **فرایندهای قانونگذاری در پارلمان انگلستان:** لایحه قانونی پیشنهادی است که به مجلس ارائه می‌شود. هنگامی که یک لایحه مورد بحث و بررسی قرار گرفت و سپس توسط هر مجلس تصویب شد و موافقت سلطنتی را دریافت کرد، به قانون تبدیل می‌شود و به عنوان یک قانون شناخته می‌شود. هر نماینده مجلس می‌تواند لایحه‌ای ارائه کند. برخی از لوایح بیانگر سیاست‌های مورد توافق دولت است و توسط وزرا به مجلس ارائه می‌شود. لوایح دیگر به عنوان لایحه اعضای خصوصی شناخته می‌شوند. این توضیحات در مورد لوایحی است که بر قوانین عمومی کشور تأثیر می‌گذارد. رویه‌های خاص پارلمانی در مورد لوایحی اعمال می‌شود که فقط برای افراد یا مکان‌های خاصی است و دولت ممکن است در این نوع قوانین دخالت چندانی داشته باشد یا اصلاً دخالت نداشته باشد. لوایح و قوانین اغلب به عنوان قانون اولیه شناخته می‌شوند. یک قانون ممکن است قدرت را به وزیر دولت برای وضع مقررات، دستورات یا قوانین تفویض کند. این قوانین به عنوان قوانین ثانویه (یا فرعی) شناخته می‌شوند. مراحل قانونگذاری در پارلمان انگلستان به ترتیب شامل تصمیم به قانونگذاری، تهیه لایحه، جلسه معرفی، قرائت نخست، قرائت دوم، مرحله کمیته، مرحله گزارش، قرائت سوم و موافقت سلطنتی می‌باشد.

✓ **فرایندهای نظارتی بر پارلمان انگلستان:** به طور کلی مسئله نظارت تنها بر دوش یک نهاد و ارگان به صورت جداگانه نیست. بلکه به صورت مشارکتی هر کدام از فرایندها، توسط مراکز و واحدهای مختلف بازبینی و بررسی شده و در نهایت در قالب یک سیستم نظارتی یکپارچه اعمال می‌شود.

✓ به جز بحث فرایند قانونگذاری که به طور کلی طوری طراحی شده است که قانونگذاری توسط بخش‌های مختلف بررسی و تأیید و یا رد می‌شوند، چندین سازوکار نظارتی دیگر برای خود نمایندگان و عملکردشان همچون نظارت مالی، کمیسیون استانداردهای پارلمان، رای اعتماد، جلسات استماع، تعیین بازرسان و پرسش‌های کتبی و شفاهی وجود دارد که در جای جای این پروسه به نظارت می‌پردازد.

✓ **پارلمان رقومی:** پارلمان در سال ۲۰۲۲ با یک راهبرد رقومی موافقت کرد، که این راهبرد یک تحول عظیم بود. این راهبرد جهت روشنی را برای استفاده پارلمان از اطلاعات، داده‌ها تعیین می‌کند و به پارلمان کمک می‌کند تا درباره نحوه انجام آن تصمیم‌گیری کند: ارائه خدمات دیجیتال قابل اعتماد. از روش‌های جدید فناوری نوظهور حداکثر استفاده را خواهند برد. و هر دو مجلس از آن بهره خواهند برد.

✓ **شفافیت آرای نمایندگان:** شفافیت آرا در پارلمان انگلستان یکی از جذاب‌ترین و بحث‌برانگیزترین موضوع است. نسخه ویرایش شده روزانه مشروح مذاکرات در نسخه‌های الکترونیکی و آماده چاپ در تارنمای پارلمان به صورت رایگان در ساعت ۶ صبح روز کاری بعد ارائه می‌گردد. همچنین اسناد و مذاکرات مجلس نمایندگان به صورت برخط و مداوم هم‌زمان با برگزاری جلسه ارائه منتشر می‌شود.

✓ **زنان در مجلس انگلستان:** پس از انتخابات عمومی سال ۲۰۲۴، ۲۶۳ کرسی از مجموع ۶۵۰ کرسی مجلس عوام (۴۰ درصد) در اختیار نمایندگان زن قرار دارد. این بیشترین تعداد زنانی است که تاکنون هم‌زمان در مجلس عوام حضور داشته‌اند. از این تعداد، ۱۲۹ زن برای نخستین بار انتخاب شده‌اند که نشان‌دهنده افزایش ۴۳ نفری نسبت به انتخابات عمومی ۲۰۱۹ است.

✓ **تلویزیون پارلمان:** تلویزیون پارلمان شامل تصاویر و محتوای صوتی از تمام رویدادهای پارلمان انگلستان است که به صورت علنی برگزار می‌شوند. این برنامه‌ها مناظرات و جلسات هر دو مجلس عوام و مجلس اعیان و همچنین تمامی کمیته‌ها را پوشش می‌دهند. گاهی نیز رویدادهای ویژه پارلمان به صورت تصویری در دسترس قرار می‌گیرند. این محتوا به صورت زنده و بر حسب تقاضا^۱ قابل مشاهده است.

✓ **درگاه گزارش رسمی مذاکرات پارلمانی:** گزارش رسمی تمام مذاکرات مجلس اعضاء، مشارکت‌ها، بحث‌ها، دادخواست‌ها و بخش‌های آنها را از گزارش‌های منتشر شده (هانسارد) با قدمت بیش از ۲۰۰ سال بیابید. مناظرات روزانه از هانسارد در روز کاری

بعد در این تارنما منتشر می‌شود.

📍 **تالار وست مینستر:** تالار وست مینستر که در دسامبر ۱۹۹۹ افتتاح شد، با هدف ترویج سبک جدیدی از بحث و گفت‌وگو است. جلسات برای همه نمایندگان مجلس باز است که به صورت نعل اسبی می‌نشینند که هدف آن تشویق بحث‌های سازنده به جای تقابل است. جلسات به ریاست نایب رئیس برگزار می‌شود و هیچ رأیی وجود ندارد. مناظره در مجلس عوام فرصتی برای نمایندگان همه احزاب است تا قوانین دولتی را بررسی و مسائل مهم محلی، ملی یا موضوعی را مطرح کنند.

📍 **دفتر علم و فناوری پارلمانی:** یک مرکز تحقیق و تبادل دانش است که در پارلمان انگلستان مستقر است. این کار برای اطمینان از اینکه بهترین شواهد و اطلاعات تحقیقاتی موجود در فرایند قانونگذاری و نظارت دولت به کار می‌رود. در درجه اول از کمیته‌های منتخب هر دو مجلس حمایت می‌کند.

📍 **بازدیدهای پارلمانی:** مجلس انگلستان برنامه‌های متنوعی از بازدیدهای راهنما را ارائه می‌دهد که به عموم مردم این امکان را می‌دهد تا از داخل نمادین‌ترین ساختمان‌های پارلمانی جهان دیدن کنند و با کارکردها، تاریخ و فرایندهای دموکراتیک این نهاد آشنا شوند. اکثر این بازدیدها از طریق سامانه رزرو آنلاین یا با مراجعه مستقیم به دفتر پیش‌فروش بلیت می‌توانند رزرو شوند. در این بخش، رهیافت‌های برجسته و تجارب پارلمان انگلستان ارائه می‌شود. گفتنی است که این رهیافت‌ها صرفاً مبتنی بر تجارب پارلمان انگلستان هستند و استفاده از آنها با توجه به ساختار و اقتضات نظام پارلمانی جمهوری اسلامی ایران نیازمند بررسی‌ها و مطالعات تکمیلی است. در این قسمت، رهیافت‌ها و تجربیات به صورت تیتروار ذکر می‌گردند.

- تنقیح مراحل و فرایندهای قانونگذاری به صورت آیین‌نامه و دستورالعمل تخصصی مبتنی بر ظرفیت‌های فناورانه و هوشمندسازی
 - تعیین ماموران و بازرسان ویژه پارلمانی جهت فعالیت‌های نظارتی خاص
 - تشکیل «کمیته استانداردهای پارلمان» در راستای نظارت بر رفتار و استانداردهای نمایندگان پارلمان
 - تدوین برنامه تحول هوشمندسازی و رقومی سازی پارلمان
 - طرح‌ریزی فرایندهای رقومی سهل‌الوصول جهت بهره‌وری از نظرات منتقدین (عموم مردم و نخبگان)
 - ایجاد زیرساخت‌های فنی در راستای شکل‌گیری تلویزیون پارلمانی
 - ایجاد درگاه پویا و تعاملی گزارش‌های مذاکرات پارلمانی
 - توسعه و تقویت سازوکارهای معطوف به شفافیت پارلمانی به صورت برخط و مداوم هم‌زمان با برگزاری جلسه
 - برگزاری جلسات استماع به صورتی که عموم مردم امکان مشاهده برخط جلسات را داشته باشند
 - اهتمام در استفاده حداکثری از روش‌های جدید و فناوری‌های نوظهور در فرایندهای پارلمانی
 - ایجاد مرکز تحقیق و تبادل دانش با هدف انتقال شواهد و داده‌های مرتبط با فرایند قانونگذاری و نظارت در پارلمان
 - ایجاد سازوکارهای معطوف به ارزیابی سریع شواهد در مرکز پژوهشی وابسته به پارلمان
 - ایجاد سازوکارهای معطوف به آینده‌پژوهی در جهت ارتقای مشاوره سیاستی به پارلمان
 - حمایت پژوهشی و تعریف کمک هزینه‌ها و پیوستن به دوره تخصصی برای یادگیری خط‌مشی‌ها ویژه محققین و پژوهشگران
- دانشگاهی حوزه مطالعات پارلمانی

- برگزاری تورهای پارلمانی برای اقشار مختلف جامعه با هدف آشناسازی با فرایندهای پارلمان برای عامه مردم
- توسعه فعالیت‌ها و همکاری‌ها با مجالس قانونگذاری در سراسر جهان برای تقویت قابلیت‌های مشاوره علمی جهانی
- توجه ویژه به مقوله خانواده نمایندگان مجلس و کارکنان پارلمان
- توجه ویژه به نقش زنان در اثربخشی پارلمانی در سطوح مختلف (نقش‌آفرینی مؤثر نمایندگان زن، تقویت مشاوره سیاستی زنان در امور پارلمانی، توانمندسازی کارکنان اداری زن و ...)
- دسترسی به کتاب‌ها و کتاب‌های الکترونیکی، مقالات مجلات، مواد قانونی، روزنامه‌ها، نشریات پارلمانی، و منابع برخط

تخصصی برای اعضای پارلمان ضمن آموزش و پشتیبانی

- آموزش محققان پارلمانی و به اشتراک گذاشتن فرصت‌های تعامل، تبادل اطلاعات و تخصص بین محققان و پارلمان.

منابع و مآخذ

- [۱] س. م. خوئی (۱۳۹۶)، «هوش مصنوعی و قانونگذاری (تأسیس کمیته هوش مصنوعی در مجلس اعیان بریتانیا) (۱)»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تهران، ایران، گزارش شماره ۱۵۵۴۴، آبان ۱۳۹۶. [پیوسته]. قابل دسترس در: <https://rc.majlis.ir>
- [۲] معاونت پژوهشی (۱۳۸۱)، «پژوهش و قانونگذاری در انگلستان (گزارش سفر هیأت اعزامی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی به انگلستان، ۹ تا ۱۸ تیرماه ۱۳۸۱)»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تهران، ایران، گزارش شماره ۶۴۴۶، مرداد ۱۳۸۱، ص. ۷۶.
- [۳] م. م. جعفریان دهکردی، س. م. ح. قریشی، ع. صناعی، ف. س. میراحمدی، م. برزگر خسروی، ر. هنرور، د. ابوحمز، و س. ع. روحانی (۱۴۰۰)، «ساختار دولت و نظام اداری انگلستان (رویکرد مستخدمین عمومی)»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تهران، ایران، گزارش کارشناسی شماره ۱۷۸۷۲، موجود در: <https://rc.majlis.ir/fa/report/show/1678785>
- [۴] دفتر مطالعات سیاسی (۱۳۹۴)، «تحلیل سیاسی هفته (۱۲۳): تحلیلی بر نتایج انتخابات پارلمانی ۲۰۱۵ در بریتانیا»، ماهنامه گزارش‌های کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تهران، ایران، شماره مسلسل ۲۶۰۱۴۲۵۰، موجود در: https://report.mrc.ir/article_5883.html
- [۵] م. الماسی، ی. مرتب، و م. علیزاده (۱۳۹۷)، «شفافیت آرای نمایندگان پارلمان (۱): موردکاوی انگلستان»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تهران، ایران، گزارش کارشناسی شماره ۱۶۳۱۹، موجود در: [\[https://rc.majlis.ir/fa/report/show/1094054\]](https://rc.majlis.ir/fa/report/show/1094054)
- [6] A week in legal London, "UK Legal Study Tour. Available: <https://www.aweekinlegallondon.com/downloads/Parliament%20of%20the%20United%20Kingdom.pdf>
- [7] CJ9. UK Government, "Catalogue of retained EU law and assimilated law interactive dashboard," June 2022. [Online]. Available: <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiMDY2MjAwZDMtMzcwOC00Zj-c4LTk3NDQtMzNkNDIyMTlhYTcwIiwidCI6ImNiYWw3MDA1LTAyYzEtNDNIYi1iNDk3LWU2N-DkyZDFiMmRkOCJ9>
- [۸] س. م. هاشمی و ا. عدالت‌جو (۱۳۹۰)، «مطالعه تطبیقی نظارت بر انتخابات پارلمان در ایران و انگلستان»، فصلنامه تحقیقات حقوقی آزاد، دوره ۴، شماره ۱۱، صص. ۱۹۹-۲۴۳.
- [9] Cabinet Office, "List of Ministerial Responsibilities," GOV.UK, April 2024. [Online]. Available: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/661f86c49bf3b7616bbd3d2b/APRIL_2024_List_of_Ministerial_Responsibilities.pdf
- [10] UK Parliament, "Glossary: Shadow Cabinet," Official Website of Parliament. Available: <https://www.parliament.uk/site-information/glossary/shadow-cabinet/>
- [11] UK Parliament, "Votes in Parliament (House of Commons)," . Available: <https://votes.parliament.uk/votes/commons>
- [۱۲] س. زمانی و م. توپچیان (۱۳۹۲)، «نظارت پارلمان بر قوه مجریه (۲): مطالعه موردی انگلیس، آمریکا، فرانسه، ایتالیا، آلمان و جمهوری اسلامی ایران»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، معاونت پژوهش‌های سیاسی-حقوقی، تهران، ایران، گزارش ۱۳۵۰۶.
- [13] Parliamentary Commissioner for Standards, "Standards and Financial Interests," UK Parliament. Available: <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/standards-and-financial-interests/parliamenta->

[ry-commissioner-for-standards/](#)

[14] House of Lords, "Conduct Committee," UK Parliament Committees. [Online]. Available: <https://committees.parliament.uk/committee/402/conduct-committee/>

[15] House of Commons Library, "Research Briefings: UK Parliament," [Online]. Available: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10104/>

[16] UK Parliament, "Votes of no confidence," House of Commons Library. [Online]. Available: <https://commonslibrary.parliament.uk/votes-of-no-confidence/>

[17] UK Parliament, "Watch committees and debates," [Online]. Available: <https://www.parliament.uk/visiting/visiting-and-tours/watch-committees-and-debates/debates/>

[۱۸] س. زمانی و م. توپچیان (۱۳۹۲)، «نظارت پارلمان بر قوه مجریه (۲)؛ مطالعه موردی انگلیس، آمریکا، فرانسه، ایتالیا، آلمان و جمهوری اسلامی ایران»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، دفتر مطالعات سیاسی، تهران، ایران، گزارش مسلسل ۱۳۵۰۶. قابل دسترس در: <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1766470>

[19] UK Parliament, "Parliamentary Questions," . Available: <https://www.parliament.uk/about/how/business/questions/>

[20] UK Parliament, "Written Questions and Answers," . Available: <https://www.parliament.uk/about/how/business/written-answers/>

[21] Information and Digital Board, "House of Parliament Digital Strategy 2022-2025," UK Parliament, 2022. [Online]. Available: https://www.parliament.uk/globalassets/information-and-digital-board/2570_hop_digital_strategy_layout_aw_digital.pdf

[22] Parliamentary Digital Service, "Launching Parliament's new Information and Digital Strategy," PDS Blog, May 2024. [Online]. Available: <https://pds.blog.parliament.uk/2024/05/01/launching-parliaments-new-information-and-digital-strategy/>

[23] UK Parliament, "Parliament TV (Live Streams)," . Available: <https://parliamentlive.tv>

[24] UK Parliament, "Oral Questions Calendar," What's On. Available: <https://whatson.parliament.uk/event/cal48640>

[25] UK Parliament, "Hansard: Official Report of Proceedings," . Available: <https://hansard.parliament.uk/>

[26] House of Lords Library, "Research and Analysis," . Available: <https://lordslibrary.parliament.uk/>

[27] House of Commons Library, "About Us," [Online]. Available: <https://commonslibrary.parliament.uk/about-us/>

[28] UK Parliament, "House of Commons Bills," Publications of Parliament, 2001. [Online]. Available: <https://publications.parliament.uk/pa/cm200102/cmbills/060/2002060.pdf>

[29] Senedd Cymru (Welsh Parliament), "How we work and our role," . Available: <https://senedd.wales/how-we-work/our-role/>

[30] Scottish Parliament (Pàrlamaid na h-Alba), "How the Parliament works," . Available: <https://www.parliament.scot/about/how-parliament-works>

[31] Senedd Cymru (Welsh Parliament), "Official Home Page," . Available: <https://senedd.wales/>

[32] Northern Ireland Assembly, "The Assembly Commission," . Available: <https://www.niassembly.gov.uk/about-the-assembly/assembly-commission/>

[33] UK Government, "Official Portal of the United Kingdom Government (GOV.UK)," 2024.

- [34]<https://www.faithaction.net/news/resources/2024/08/30/government-and-shadow-cabinets-august-2024/>
- [35]<https://www.faithaction.net/news/resources/2024/08/30/government-and-shadow-cabinets-august-2024/>
- [36]https://post.parliament.uk/aboutus/?_gl=1*81w2r4*_up*MQ..*_ga*MzA1NTg4MDM5LjE3M-jcwODgwNTE.*_ga_R1S57P8GYR*MTcyNzI2NjkwOC4yLjAuMTcyNzI2NjkwOC4wLjAuMA..*_ga_9684J19FT4*MTcyNzI2NjkwOS4yLjAuMTcyNzI2NjkwOS4wLjAuMA..
- [37]https://post.parliament.uk/fellowships/?_gl=1*1af0fsx*_up*MQ..*_ga*MzA1NTg4MDM5LjE3M-jcwODgwNTE.*_ga_R1S57P8GYR*MTcyNzA4ODA1MS4xLjAuMTcyNzA4ODA1MS4wLjAuMA..*_ga_9684J19FT4*MTcyNzA4ODA1MS4xLjAuMTcyNzA4ODA1MS4wLjAuMA..
- [38]https://commonslibrary.parliament.uk/research/?_gl=1*1y2pfgl*_up*MQ..*_ga*MTY5MDE3OTEx-Mi4xNzI3MDgzNDU4*_ga_14RSNY7L8B*MTcyNzA4MzQ1Ny4xLjAuMTcyNzA4MzQ1Ny4wLjAuMA..*_ga_9684J19FT4*MTcyNzA4MzQ1Ny4xLjAuMTcyNzA4MzQ1Ny4wLjAuMA..

گزیده سیاستی

این پژوهش با واکاوی ساختار و ابزارهای نوین پارلمان انگلستان (شفافیت آرا، پارلمان رقومی و نهادهای مشاوره علمی)، دلالتها و توصیه‌هایی راهبردی جهت ارتقای کارآمدی تقنینی و نظارتی در مجلس شورای اسلامی ارائه می‌دهد.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، رویروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۲۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir